

Avstrija med Vzhodom in Zahodom

Če bi hoteli verjeti pisanju pretežne večine avstrijskega in sploh zahodnega tiska, bi morali biti pač mnenja, da je Amerika največji prijatelj Evrope in je njena ljubezen do evropskih dežel popolnoma nesebična. Tudi glede naše države vedno spet slišimo, kako prijateljske so vezi z Ameriko in kako grozni so na drugi strani Rusi, ki baje tako strašno ravnaajo z ostalimi vzhodnimi deželami. Medsebojni odnosi na Vzhodu gotovo niso vedno in povsod v redu, toda zakaj bi samo Rusom očitati stvari, ki jih v zelo podobni obliki najdemo tudi na Zahodu.

Razvoj zadnjih let je privedel do tega, da je svet razen malih izjem razdeljen na dva tabora, katerima stojita na čelu dve velesili, ki se v odnosih drugih več ali manj podrejenih in odvisnih držav poslužujeta popolnoma sorodnih in tako na eni kakor tudi na drugi strani nečastnih metod prikritega ali odkritega pritiska in izsiljevanja. Zato je razumljivo, da se v svetu vedno bolj širi misel enakopravnega sožitja in zajema vedno večje število dežel, velikih in malih, ki vidijo možnost za zagotovitev miru v svetu le v izvenblokovski politiki aktivne koeksistence.

Da se povrtno na vprašanje odnosov med Avstrijo in ostalim svetom. Odkar se je naša država po podpisu državne pogodbe odločila za trajno nevtralnost, ji je pripadla posebna vloga posredovalca med Vzhodom in Zahodom, vloga, katere uspešno izpolnjevanje pa je v prvi vrsti odvisno od Avstrije same. To se pravi, da bo to vlogo uspešno izpolnjevala le tedaj, če bo njena politika dejansko neodvisna in neobremenjena tako na eno kakor tudi na drugo stran. Kar tiče Sovjetske zveze, je treba priznati, da so njeni mednarodni politiki pravilno ocenili položaj Avstrije in tudi v dejanjih dokazali, da bo čisto spoštovati njeno nevtralnost. Šli so celo še dalje in je uspeh, ki ga je avstrijska vladna delegacija dosegla ob svojem lanskolnem obisku v Sovjetski zvezi, zgovorna priča, da Moskva v sedanjem položaju odpušča Avstriji celo spodrsilaje, kot si ga je naša država na primer privoščila v zvezi z znanimi dogodki na Madžarskem. Meseca maja pa bo Sovjetsko zvezo obiskal tudi zvezni prezident Schärff, kar bo gotovo prispevalo k nadaljnjemu utrjevanju medsebojnih odnosov.

Medtem ko avstrijska nevtralnost z ozirom na Vzhod torej ni ogrožena, pa je njen položaj v zahodni perspektivi le bistveno drugačen. Čeprav se številni avstrijski državni pogosto trudijo, da bi svetovno javnost prepričali o tem, da je Avstrija nevtralna samo v vojaškem pogledu, dočim se v vseh ostalih ozirih zavestno in dosledno priznava k zahodnemu svetu in zahodni kulturi, so simpatije Zahoda ostale doslej skrajno rezervirane oziroma omejene na plehke besede, dočim v dejanih ni čutiti mnogo naklonjenosti. Da omenimo le zaostritev med Avstrijo in Italijo zaradi vprašanja Južne Tirolske ter najnovejšo ohladitev odnosov med našo državo in Zahodno Nemčijo, kateri je kljub najožjemu sorodstvu tudi denar več kot dobro sosedsstvo.

Še bolj značilno pa je stališče Amerike, ki (ali bi vsaj rada) svojo nekdanjo vlogo "dobrega strica" očitno zamenjala s povsem drugačno vlogo — namreč vlogo varuha, kateri bi odločal o vsakem posameznem koraku avstrijske politike. Da so ameriška vojaška letala lani med zahodno pustolovščino v Libanonu in Jordaniji brez dovoljenja preletela avstrijsko ozemlje in s tem namenoma kršila suverenost in nevtralnost naše države, je le eden izmed primerov, kako malo se Amerika ozira na druge države ter njihove pravice in koristi, če ji gre za zadovoljitev lastnih interesov.

Celo vrsto konkretnih primerov ameriškega vmešavanja v avstrijske zadeve je ob odhodu vicekanclerja dr. Pittermanna na obisk v Ameriko navedel tudi dr. Heinz Brantl (bivši glavni urednik celovške „Die Neue Zeit“) v socialističnem tedniku „Heute“. To vmešavanje dosega že take oblike, da uvodničar v omenjenem listu pravi: Ameriško zunanje ministrstvo mora končno prenehati s svojimi na kolonialne metode spominjajočimi poskusi vplivanja na avstrijsko politiko. Smo sicer prijatelji, toda ne služabniki Američanov

Novi zapletljaji okoli Južne Tirolske

Odkar je italijanska vlada sklenila izvedbeno določila k zakonu o ljudskih stanovanjih na Južnem Tirolskem, zaradi česar so se Južni Tirolci odločili za prekinitve svojega desetletnega sodelovanja z vladno krščansko-demokratsko stranko, se vprašanje Južne Tirolske vedno bolj zaostrojuje. V Avstriji so bile na račun Italije in njenega odnosa do južnotirolske manjšine spregovorjene zelo ostre besede, kar velja zlasti za kongres tirolske ÖVP, kjer sta o tem vprašanju govorila tudi kancler Raab in državni sekretar Gschnitzer. Oba sta italijanski vladi očitala, da krši določila pariškega sporazuma, Gschnitzer pa je celo zagrozil, da bo Avstrija predložila vprašanje Južne Tirolske mednarodnim forumom, če se Italija ne bi odločila za končno in dosledno izvedbo tega sporazuma.

Odgovor Italije je bil značilen: članom tirolske deželne vlade, ki so se hoteli udeležiti proslave 150-letnice Andreja Hoferja, so italijanske oblasti preprečile potovanje na Južno Tirolsko. Ta ukrep, ki je res edinstven v novejši zgodovini avstrijsko-italijanskih odnosov, je v Avstriji izzval silno ogorčenje. Najprej je o zadnjih dogodkih v zvezi z južnotirolskim problemom razpravljal ministrski svet, v sredo pa je bila temu vprašanju posvečena tudi

seja parlamenta, kjer so zastopniki vseh štirih v parlamentu zastopanih strank naslovili na zvezno vlado skupno interpelacijo. Opozorili so na nevzdržni položaj nemško govorečega prebivalstva Južne Tirolske ter zahtevali ostre ukrepe proti nerazumljivemu zadržanju italijanskih oblasti.

Avstrijski veleposlanik v Rimu je dobil od dunajske vlade navodilo, da pri italijanskem zunanjem ministrstvu protestira proti temu, da je bilo avstrijskim politikom prepovedano potovanje v Italijo. Že prej pa je predstavnik italijanskega zunanjega ministrstva v tej zvezi izjavil, da gre za notranjo zadevo Italije. Sploh je bilo ob tej priložnosti z italijanske strani poudarjeno stališče, da je izvedba pariškega sporazuma zadeva Italije.

Razumemo, da je ravno to zadnje stališče Italije za našo državo posebno bolelno. Kljub temu pa se niti ne čudimo, saj si je Italija s tem osvojila le isto mnenje, kot ga Avstrija že vsa leta zastopa v vprašanju člena 7 državne pogodbe. Priznati je treba da italijanski politiki pozorno spremljajo ravnanje Avstrije z manjšinami, ki živijo na njenem ozemlju. Ponovno smo že poudarili — enako mnenje pa so izrazili tudi posamezni avstrijski predstavniki —, da bo Avstrija le po-

tem uspešno mogla zastopati interese svoje manjšine v Italiji, če bo najprej pravično rešila vprašanje slovanskih manjšin v lastni državi. Pravilnost tega našega stališča zdaj v polni meri potrjuje razvoj južnotirolskega problema, ko Italija v svojih odnosih do Južnih Tirolcev vrača z isto mero.

Položaj Južnih Tirolcev trenutno sicer še nikakor ni brezupen in bi bili koroški Slovenci srečni, če bi uživali enake pravice, kot jih dejansko imajo nemško govoreči prebivalci Južne Tirolske, vendar je zaskrbljenost za njihov nadaljnji razvoj in obstoj vsaj na daljšo perspektivo upravičen. Ravno to dejstvo pa bi moralo tudi v naši državi roditi spoznanje, da Avstrija s sedanjo manjšinsko politiko, v kateri močno prevladuje nacionalistični in šovinistični duh, svoji lastni manjšini v Italiji več škoduje kot koristi. Zato koroški Slovenci samo ponavljamo staro zahtevo: **Dajte nam pravice, ki so nam zajamčene s členom 7 državne pogodbe in mnogo bolj uspešno se boste lahko zavzemali za dosledno izvedbo pariškega sporazuma!**

Državni obiski zveznega prezidenta

Še tekom marca bo zvezni prezident dr. Adolf Schärff odpoštoval na tridnevni neoficielni obisk v Bruselj. Maja pa se bo odzval povabilu predsednika prezidija vrhovnega sodišča ZSSR Vorosilova ter se od 13. do 22. maja mudil na državnem obisku v Sovjetski zvezi. Prvotno bi moral Schärff obiskati SZ že poleti leta 1958. V Sovjetsko zvezo bodo zveznega prezidenta spremljali zunanji minister ing. dr. Figl, državni sekretar dr. Kreisky, direktor kabineta zveznega prezidenta dr. Toldt in sekcijski šef dr. Wirth.

Dr. Schärff se bo odzval tudi povabilu švedskega kralja Gustava VI. in prispel na državni obisk v Stockholm 1. junija. Obisk bo predvidoma trajal tri dni. Po obisku na Švedskem bo prezident odpoštoval na tridnevni državni obisk na Finsko in se tako odzval vabilu prezidenta Kekkonena.

Nemško vprašanje se vrti okoli Berlina

Zahodne veleile so skupno z Zahodno Nemčijo odgovorile na sovjetske pobude glede mirovne konference z Nemčijo in kot prvi korak predlagale konferenco zunanjih ministrov štirih velesil, na kateri bi sodelovali tudi nemški predstavniki. Morda je v tej zvezi najbolj zanimivo, da se v nobeni noti, ki so si v bistvu zelo podobne, niso podrobneje izrazili glede nemškega predstavnika, kar v političnih krogih smatrajo za prvi korak k dejanskemu pripoznanju vzhodnonemške države, dočim je doslej na Zahodu in zlasti v Zahodni Nemčiji prevladovalo mnenje, da ima Bonn izključno pravico zastopati ves nemški narod.

V ostalem pa se celotno nemško vprašanje vrti okoli Berlina, ki mu tako na Zahodu kakor tudi na Vzhodu pripisujejo posebno važnost. Zahodne sile zavračajo sovjetski predlog o nevtralizaciji Berlina kot nesprejemljiv, predsednik sovjetske vlade Hruščev pa je ponovno poudaril, da sta v nemškem vprašanju le dve možnosti: sklenitev mirovne pogodbe z Nemčijo ter razglasitev zahodnega Berlina za svobodno mesto, ali pa bodo SZ in ostale socialistične države sklenile posebno mirovno pogodbo z Vzhodno Nemčijo, pod katere ozemlje spada tudi Berlin in bi potem bila

izključena vsaka kršitev vzhodnonemškega ozemlja. Odmevi na ta sovjetski predlog so sicer precej negativni, pač pa je ameriški predsednik Eisenhower izjavil, da Zahod nikdar ni imel namena, da bi si z orožjem izsilil dostop do Berlina.

Termin za konferenco zunanjih ministrov še ni bil dokončno določen, računajo pa, da se bo začela meseca maja. Do takrat bo verjetno tudi že znana usoda ameriškega zunanjega ministra Dullesa, ki je obolel na raku, kar pomeni za zahodno politiko velik udarec, saj niti Eisenhower ne ve v svetu za nobenega drugega človeka, „ki bi dosegal Dullesovo pamet in znanje v zapleteni materiji zunanje politike“.

Vprašanje Cipra: Težave v zadnji minuti

Medtem ko so se grški ministrski predsednik Karamanlis in zunanji minister Averof ter turški premier Menderes in zunanji minister Zorlu na pogajanjih v Ženevi že sporazumeli, da postane Ciper samostojna republika in se na ta način reši dolgoletno sporno vprašanje, je bilo še,

potrebno, da se glede dokončne rešitve Cipra izreče tudi Velika Britanija. V ta namen je bila za torek v Londonu sklicana trojna konferenca Grčije, Turčije in Velike Britanije ob sodelovanju političnih zastopnikov ciprskih Grkov in Turkov.

Britanski premier MacMillan je imel s svojimi ministri in visokimi vladnimi uradniki predhodne razgovore o vprašanjih, ki bodo povzročala pri dokončni rešitvi ciprskega vprašanja največje težave — in sicer so to vprašanja britanskih vojaških oporišč na otoku in vprašanje, ali naj bo Ciper še nadalje v sklopu Britanske skupnosti narodov.

V London je prispela že delegacija Grčije, 24 grško-ciprskih politikov pod vodstvom nadškofa Makariosa in zastopniki ciprskih Turkov. Tudi turška delegacija pod vodstvom predsednika vlade Menderesa je s posebnim letalom prispela v Veliko Britanijo. Letalo zaradi goste megle ni moglo pristati v Londonu, zato bi moralo pristati v Newdigate, kjer pa se je ponesrečilo, pri čemer je bilo 16 mrtvih. Menderes je bil lažje poškodovan, več turških politikov pa je našlo smrt. S tem dogodkom bo vprašanje dokončne rešitve Cipra po vsej verjetnosti preloženo na poznejši čas, to še posebno zaradi tega, ker so dosedanja pogajanja zunanjih ministrov omenjenih treh dežel z Makariosom v Londonu naletela na številne težave in nesoglasja.

zapirali vrata na tisto stran, kjer so pogoji za plodno sodelovanje res ugodni in kjer že danes kažejo mnogo več zanimanja za posebni položaj Avstrije, kakor na primer tam, kjer sicer mnogo govorijo o svobodi in pravičnosti, z dejanji pa dokazujejo, da so jim ti pojmi potrebni in znani le tako dolgo, dokler služijo njihovim koristim.

V položaju, ko poglabitev stikov z eno stranjo ideoloških in raznih drugih vzrokov baje ni mogoča in naslonitev na drugo stran kljub skoraj že ponižujočemu dobrikanju ne vzbuja zaželjene vzajemne ljubezni, bi bilo pač pričakovati, da se bo Avstrija kot nevtralna država čim bolj zbližala s tistimi deželami, ki dejansko in dosledno zasledujejo nevtralnopolitiko. Toda temu trenutno nikakor ni tako, kakor najbolj kažejo odnosi do sosodne Jugoslavije, ki se zlasti po krivdi Avstrije ne razvijajo več tako dobro, kot je bila ponovno izražena želja na obeh straneh. Morda bi bilo le dobro, če bi se avstrijska politika končno znebila ozkega oklepa in zastavila svoj politični plug v široko brazdo, ker le tako bo uspešno vršila svoje visoko poslanstvo — biti člen povezovanja in most zbliževanja med Zahodom in Vzhodom!

Ob 60-letnici Južnokoroške gospodarske zadruge

»Ko se je po potrebnih dogovorih našlo potrebno število udov, povabil je g. Val. Podgorc dotičnike deloma pisмено, deloma ustmeno k zborovanju«.

Tako prične zapisnik ustanovnega in obenem prvega občnega zbora »Gospodarske zadruge v Sinči vasi«, katerega šestdeseta obletnica je bila 13. februarja.

Šestdesetletnica je v življenju posameznika, pa tudi v dogajanju gospodarskega združenja in podjetja pomemben dan, vreden posebne pozornosti javnosti. Ob burnem spreminjanju obličja sveta in tudi našega koščka domače zemlje tekem te dobe pa se mi zdi še posebno potrebno, da s poudarkom kažemo na vse, kar je ostalo kot trajna pridobitev in napredek.

Ustanovitev prve kmečke zadruge v Sinči vasi 13. februarja 1899 pa je nedvomno tak doprinos razgledanih in naprednih mož teden dobe v korist našemu ljudstvu. Bil je pogumen korak, saj je šlo za pionirsko delo. Bil je ponosen začetek, saj smo koroški Slovenci s to ustanovitvijo tudi v blagovnem zadružništvu prvi na Koroškem. Prva blagovna zadruga, ki se je pridružila nemški zadružni zvezi, je bila ustanovljena šele 29. aprila 1899 v Velikovcu kot konkurenca naši v Sinči vasi. Blagovne zadruge v nemškem predelu dežele so nastale še pozneje.

Glavna zasluga za ustanovitev gospodarske ustanove v pomoč kmečkemu ljudstvu v središču Podjune gre nesporno gospodarsko razgledanemu in podjetnemu Valentinu Podgorcu, tedanjemu prefektu v Celovcu. Iz lastnega doživljanja mladosti kot kmečki sin iz okolice Velikova je čutil potrebo po odpravi proti opazovanemu izkoriščanju razdrobljenih pridelovalcev in ponudnikov kmetijskih pridelkov po trgovcih in prekupčevalcih v tržnem središču. Nova zadruga naj bi zajela pretežni del teh malih kmečkih producentov, jih rešila težavnega prevažanja in mučnega ponujanja blaga v oddaljeno mesto ter omogočila z zadostnimi skladiščnimi prostori zbiranje večjih količin in primernejšo pripravo blaga z vsemi prednostmi koncentriranega vnovčenja ob najugodnejših tržnih pogojih. To je bila preprosta in pravilna zamisel. Mreža njenih odbornikov je zajemala vso širno Podjuno. Furjan v Škocjanu, Mihej v Spodnjem Podgradu, Hrovat v Srejah, Matevž Šervecelj, komendator na Rebrci, Erjak v Goreči vasi, Grunč v Poddobu, Erjavc v Piskrah, Kotnik v Škocjanu, Deutschman v Bitinji vasi, Poltnik na Bistrici pri Smihelu, Konrad v Stebnu, Primožič v Vcglah, Majdl v Dvoru, Pobegen na Selu, Šovič v Lovankah, Pižovnik v Pribli vasi, Peter v Humčah, Štuk v Srejah, Peter Povoden, krojač na Selu, Valentin Šumah, župnik v Smihelu, ter iz Celovca tedanji deželni poslanec Lambert Einspieler so odgovorno podpisali ustanovno listino in doprinali s svojim delom in prispevki v najtežavnejši začetni dobi. Ob pomoči teh navdušenih zadružnikov, posebno Janeza Šumaha, kmeta v Sinči vasi in tedanjega župana občine, je tudi uresničenje izredno dobro napredovalo. Komaj pičli dve leti po ustanovnem občnem zboru je stalo ob cesti v Sinči vasi ponosno, moderno blagovno skladišče mlade zadruge.

Odkup in vnovčevanje kmečkih pridelkov, posebno žit, krompirja, ajde in leče sta se večala in razvijala, natovarjanje in odprema vagonovskih pošilk so bili vsakodnevni pojav. Podjuniški krompir je slovel tja do Trsta in šel v svet še preko morja. Koroški zadružniki so kovali lepe načrte za bodočnost, ob uspehih in premaganih težavah, ki niso izostale.

Svetovna vojna, zaplomba skladišča za potrebe preskrbe vojske, v vojnih razmerah narasla oblast nemških nacionalistov na Koroškem, ki so izrabili skrajne možnosti pritiska in zapostavljanja, je dovedla do prekinitve poslovanja. Kar je ob koncu vojne še ostalo v skladišču, so odpeljali ali uničili pohodi in uniki Volkshwehra v borbah 1919/20. Ustrahovanje po glasovanju leta 1920 naj bi za vedno ukinilo nekaj cvetoč gospodarsko ustanovo.

Dne 14. julija 1922 je občni zbor zadruge spremenil njeno tvrdko v »Južnokoro-

ško gospodarsko zadrugo v Sinči vasi, r. z. z. o. j.«. Niso se pa spremenili izredno težki pogoji za uspešno nadaljevanje njenega lepega razvoja. Stvarno ugotavlja zapisnik seje dne 7. maja 1925: »Poizv. orožništva v Sinči vasi, naj se odstrani slovenski napis, se ni ugodilo; sklence se napis pustiti, kakršen je, dokler ne bojo znane natančne določbe radi napisov.« Ali drugi, z dne 19. marca 1930, ki se glasi: »Po sporočilu Splošne zveze na Dunaju zadruga v bodoče ne bo več vključena v razdeljevanje umetnih gnojil, ki bo odsej podprto s subvencijami države, vendar samo preko nemške deželne zadružne zveze.«

Kdo bi ob tem očitnem in načrtnem uničevanju slovenske blagovne zadruge ne iskal globljih povezav tudi v ponovnih pojavih oškodovanja zadruge po navidez-nih poštenjakih in ljudeh zaupanja? Čeprav ne bi kazalo podcenjevati stvarnih težav obstoja ene same osamljene blagovne zadruge brez opore v močni centrali, ne smemo pri sodbi in ocenjevanju velikih naporov in žrtev za uspešno delovanje zadruge v Sinči vasi zgubiti izpred oči teh osnovnih izvenzadružnih pogojev njenega razvoja po prvi svetovni vojni.

Priključitev Avstrije k Nemčiji in drugo svetovno vojno so nameravali nebrzdani nemški šovinisti izkoristiti za popolno uničenje tudi še zadnjih ostankov zadruge: Z odlokom Gestapa št. III 970/40 od dne 25. novembra 1941 je zadruga dobila komisarja v osebi Karla Geißnerja, direktorja nemške zadružne zveze v Celovcu. Ta jo je s pogodbo z dne 30. avgusta 1942 spojil z baš za prevzem ustanovljeno nemško zadrugo v Dobri vasi, na to prenesel vse premoženje, skladišče in zemljišča zadruge, našo zadrugo pa dne 16. aprila 1943 prisilno izbrisal v zadružnem registru.

Leta 1945 je zadružno skladišče utrpelo zaradi bombnega napada škodo, ki je

bila tedaj ocenjena s 16.834 markami. Šele z odlokom z dne 14. aprila 1949 pa je na osnovi Zveznega zakona o zopetni vzpostavitvi slovenskih zadrug na Koroškem z dne 9. 2. 1949 zadruga spet pridobila priznanje svoje pravne osebnosti in obstoja. Šele s posebnim procesom je končno dne 15. decembra 1949 dobila nazaj tudi svoje skladišče in premoženje.

Poizkusi obnovitve in razširitve delovanja zadruge pred to dokončno pravno ureditvijo, kljub dobrim namenom, niso mogli dati zanesljive podlage novega razvoja. Zato je zadruga na občnih zboreh 1. junija 1949 ter 19. marca 1953 sklenila potrebne reorganizacijske ukrepe. Spremenila je tudi svojo tvrdko v sedanjo obliko »Južnokoroška gospodarska zadruga, registrirana zadruga z omejenim jamstvom« in s tem nakazala smer širšega delovanja, kakor je bilo dosedanje krajevno področje. Predvsem je s pričetkom odkupa, predelave in vnovčevanja lesa tudi notranje temeljito spremenila svoj značaj in razširila svoj delokrog. Ta njen najnovejši razvoj pa bomo opisali podrobneje ob priliki njenega predvidenega občnega zbora v bližnji bodočnosti.

Še danes trgajo prenapeteži slovenske napise po naših vaseh. Vse do danes se tudi nadaljuje zapostavljanje in izločanje našega človeka od prednosti, ki jih drugim nudi država. Odkodnino za škodo, ki sta jo prizadela vojna in nacistično nasilje nam, pa so prejeli na Koroškem tisti, ki so naše zadruge ropali. Tudi to bo nek-daj zapisano.

Ta opis burne zgodovine naše prve blagovne zadruge na Koroškem ob njeni 60. letnici naj bo opomin na hvaležnost njenim ustanoviteljem, odbornikom in sodelavcem vso dolgo dobo let, vsem slovenskim zadružnikom pa v vzpodbudo: Kar je naprednega, ostane trajna pridobitev!

dr. Mirt Zwitter

Mnenje drugih:

Z eno besedo, Avstrijci zahtevajo za svojo narodno manjšino na Južnem Tirolskem pravice, ki jih odrekajo slovenski narodni manjšini na Koroškem. S tem vzporejanjem ne mislimo zanikati upravičenosti pritožb Avstrije zaradi položaja avstrijske manjšine na Južnem Tirolskem, temveč opozoriti na neupravičenost sedanjega ravnanja Avstrije s koroškimi Slovenci.

»Borba«, 13. 2. 1959, Beograd

Die slowenische Minderheit des Landes ist einem unaufhörlichen Germanisierungsprozess unterworfen, der zum Teil absichtsvoll und planmässig — wie in der Nazizeit — eingeleitet und forciert wurde und der sich zum anderen Teil unbeabsichtigt, aber zwangsläufig aus der Situation der Minderheit ergibt. Die fast rein bäuerliche Struktur der slowenischen Bevölkerung, der deutschsprachige Charakter der Kultur- und Wirtschaftszentren Klagenfurt und Villach und die absolute Deutschsprachigkeit der Ämter drängen die Slowenen von vornherein in eine Position der Unterlegenheit und Schwäche, die durch eine rein formale gesetzliche „Gleichberechtigung“ nicht aufgewogen werden kann. Dazu kommt die übliche Überheblichkeit und Gehässigkeit gewisser chauvinistischer Kreise gegenüber dem Slaventum...

Allein die während der Naziherrschaft am slowenischen Volksteil begangenen Fehler und Verbrechen verlangen das Entgegenkommen aller verantwortlichen Personen und Stellen in Staat und Regierung sowie die Schaffung eines gedeihlichen nationalpolitischen Klimas. Nicht die Minderheit ist es, die der deutschsprachigen Bevölkerung dieses Gebietes die Erlernung der zweiten Landessprache vorschreibt, sondern die Umstände sind es, die die Notwendigkeit des Zusammenlebens. Eine nationale Minderheit befindet sich immer im Zustand der Krankheit, zumindest der Rekonvaleszenz, einer äussersten Anfälligkeit und Gefährdung. Für die Kärntner Slowenen, die in der Vergangenheit so schweres Unrecht erlitten haben, trifft das um so mehr zu. Ihre Krankheit war die schlimmste, die einem Volkstamm widerfahren kann: die Gefahr der Ausrottung, die kulturelle Schwindsucht, die politische Leukämie. Das Zusammenleben mit Kranken und Rekonvaleszenten erfordert

aussergewöhnliche Massnahmen, es erfordert, dass sich unter Umständen auch eine Majorität in einzelnen Belangen den Lebensgesetzen des Schwächeren anpasst...

Ein Kulturvolk, wie wir es zu sein wünschen, darf nicht immer nur hochmütig auf seine Rechte pochen, sondern muss — „in einem Akt tiefer Wahrhaftigkeit und Umkehr“ — sich, wenn es die Umstände verlangen, einmal auch freiwillig den Erfordernissen der Minderheit beugen.

»Tagebuch«, Februar 1959, Wien

Protislovje avstrijskega stališča je očitno: medtem ko se sodi, da se z nespoštovanjem dvojezičnosti na Južnem Tirolskem ogroža obstoj avstrijske narodne manjšine, se istočasno z ukinitvijo obveznega dvojezičnega pouka na Koroškem spodbuja germanizacija Slovencev in ogroža obstoj slovenske narodne manjšine v Avstriji.

Toda to ni edini primer avstrijskega dvojnega merila. Pred dnevi so prispeli na Dunaj zastopniki južnotirolske avstrijske manjšine, ki so se razgovarjali s kanclerjem Raabom in z drugimi uglednimi avstrijskimi državniiki. Avstrijski tisk je ob tej priložnosti poudaril, da je Avstrija kot podpisnica pariškega sporazuma imela zakonito pravico sprejeti zastopnike južnih Tirolcev. Toda isti tisk trdi, da se Jugoslavija, podpisnica avstrijske državne pogodbe, ki se zanima za položaj slovenske manjšine na Koroškem, meša v notranje zadeve Avstrije!

»Primorski dnevnik«, 14. 2. 1959, Trst

Grosse Augen machte der ÖVP-Landtags-abgeordnete Dr. Valentin Einspieler, Obmann des „Bundes der Kärntner Windischen“, auf einer Pressekonferenz im Wiener Hotel „Erzherzog Rainer“. Nachdem er eröffnet hatte, dass die Kärntner Windischen — ein slawisch-germanisches Mischvolk von ungefähr 40.000 Menschen — sich nicht mit den Kärntner Nationalslowenen identifizieren, sondern sich vorbehaltlos als Österreicher fühlen, blättern jugoslawische Pressekorrespondenten aus mitgebrachten Notizbüchern lückenlos den Lebenslauf Dr. Einspielers seit seinem Geburtstag, um ihm so vorzuhalten, dass er eigentlich ein abtrünniger Slowene sei...

»Die Wochen-Presse«, 14. 2. 1959, Wien

PO ŠIRNEM SVETU

Bruselj. — V rudniškem bazenu Borinage v južni Belgiji je prišlo do spopada med po'licijo in rudarji, ki stavkajo. V mestu Baussu v bližini Monsa je morala policija poklicati na pomoč gasilce, da so razgnali stavkajoče demonstrante. Belgijski rudarji stavkajo zaradi tega, ker je vlada sklenila, da bo zaradi težav pri prodaji premoga zaprla rudnike. Na ta način bi na tisoče rudarjev postalo brezposelnih.

Kairo. — Egipt v Siriji se pripravljata, da bosta slovesno proslavili nacionalni praznik 22. februar, dan ustanovitve Združene arabske republike. Proslavljanje nacionalnega praznika bo trajalo 7 dni. Pričakujejo, da bo jutri v Kairu veliki miting, na katerem bo, kot pričakujejo, govoril predsednik Naser. Ta dan bo veliko zborovanje tudi v Damasku.

Washington. — Po uradnih podatkih je v zadnjih osmih letih število črnškega prebivalstva v ZDA naraščalo še enkrat hitreje kot število belcev. Lani je bilo v ZDA 22 % več črncev kot leta 1950, število belcev pa se je povečalo le za 14 %. V juliju lani je bilo v ZDA 19.300.000 črncev oziroma 3,5 milijona več kot leta 1950, medtem ko je bilo belcev 154.800.000 oziroma 19,5 milijona več, kot leta 1950.

Seul. — Južnokorejska vlada je odredila, da morata biti njena mornarica in letalstvo pripravljena na drastične ukrepe, da prepreči japonski ukrep o prostovoljni vrnitvi korejskih beguncev v Severno Korejo. Na Japonskem je teh beguncev okrog 600.000, za vrnitev se jih je baje izreklo 117.000. Za vrnitev v Južno Korejo se jih je izreklo 43.000. Južnokorejski zunanji minister je izjavil, da njegova vlada ne bo privolila v japonski ukrep. Istočasno je opozoril japonsko vlado, da bi ta ukrep utegnil sprožiti spopad na Daljnem vzhodu.

Washington. — Medtem ko je japonska vlada pozvala mednarodni Rdeči križ, da pomaga pri vrnitvi korejskih beguncev, namerava ameriška vlada začeti z akcijo, če bi Južna Koreja uporabila orožje iz ameriške pomoči v druge namene razen v lastno obrambo in mednarodno varnost. Ameriška vlada je priporočila Južnim Korejcem in Japoncem mirno kri v sedanjem sporu.

Kairo. — Svet solidarnosti azijsko-afriških narodov, ki je pretekli petek končal zasedanje v Kairu, je pozval vse azijsko-afriške države, naj priznajo začasno vlado alžirske republike, proti Franciji pa naj uporabljajo vsa sredstva pritiska, vključno tudi ekonomski bojkot, da bi prisilili Francijo k priznavanju pravice alžirskemu narodu do neodvisnosti.

Pariz. — Francoska vlada je pretekli teden razpustila ekstremsko desničarsko nacionalistično stranko, ki so jo ustanovili lani maja po vzoru prejšnjih fašističnih strank. Voditelja stranke Pierra Sidosa in sedem njegovih sodelavcev so prijeli in pripeljali na prefekturo, da jih bodo zaslišali. Stranka je obsojala predsednika republike de Gaulle, češ da hoče prodati Alžir upornikom. Propagirali so tudi antisemitizem.

Havana. — Medtem ko je na Kubi postal Fidel Castro, voditelj uspešnih upornikov, novi predsednik republike in se je položaj normaliziral, zahteva kubansko zunanje ministrstvo od Dominikanske republike, naj izroči bivšega diktatorja Batisto. V noti, ki so jo poslali Dominikancem, je rečeno, da je Batista vojni zločinec, ki je pobegnil v Dominikansko republiko samo zato, da bi se izognil kazni.

Rim. — Sedanji papež Janez XXIII. namerava sklicati vesoljni zbor krščanskih cerkva, ki naj bi bil čez dve leti udeležili naj bi se ga predstavniki vseh krščanskih cerkva, torej tudi protestantje. Zadnji zbor je bil leta 1869-70. Tega zbora se protestantje niso hoteli udeležiti. Papež želi, da bi se tega zbora protestantje udeležili vsaj kot opazovalci. Glavar prezbiterijanske Cerkve na Škotskem je dejal, da je njegova Cerkve sicer za zblizanje, vendar ne pod vodstvom rimske katoliške Cerkve.

Na tej zemlji živi slovenski človek že od nekdaj kot domačin

S pevske prireditve v Logi vasi ob Vrbskem jezeru

Minulo nedeljo je bil v Logi vasi lep domač kulturni praznik. Številni ljubitelji domače slovenske pesmi so v dvorani pri Marici prisluhnili mehko ubrani melodiji pesmi, predvsem pesmi v priredbi in skladbi dveh umetnikov-samoukov domačinov Pavleta Kernjaka in njegovega sina Mira Kernjaka. Koncert sta posredovala SPD »Svoboda« v Logi vasi z moškim in SPD »Edinost« v Škofičah z mešanim zborom. Znova so v poslušalcih vzklopela čustva, ki tudi dandanes žive in pojo v srcu slovenskega človeka v najlepšem in najtišjem kotičku njegovega značaja. Kljub težkemu položaju, izpodirvanju in zapostavljanju našega ljudstva je bil koncert naše pesmi znova dokaz našega bitja na nesporno naši zemlji od pradavnih dni. Pesem vedno vzpodbuja in vžiga ljubezen do domače zemlje in njenih ljudi ter izraža večna čustva ljubezni, veselja in žalosti, obupa in hrepenenja nenehnega vsakdanjega žitja in bitja iz rodu v rod.

Predsednik domačega prosvetnega društva Maks Kakek je bil vidno vžadošen, ko je mogel v vasi ob Vrbskem jezeru pozdraviti množico gostov, med temi je posebej pozdravil predsednika ZSO in SPZ dr. Francija Zwitterja, nadalje domačega župana in domačega župnika ter generalnega konzula Borisa Trampuža iz Celovca. Dejal je, da naša mladina pokaže v pesmi voljo do življenja in veselja, čeprav nas narodno zapostavljajo, kjer koli le moremo. Spomnil je na besede starega Serajnika, ki je dejal: Teče Drava, teče čas, vse bo še drugače...

Zadonela je v dvorano pesem naše zemlje »Domovina mili kraj«, ki je znova vžigala ljubezen do rodne zemlje in ljudstva, ki jo naseljuje. Nato se je vrstila pesem za pesmijo in težko bi bilo ugotovljati, katera je bolj ugajala in žgala, kajti vse so bile sprejete z veliko hvaležnostjo in navdušenjem. Spretno in živahno je vsako pesem na kratko tolmačil tajnik društva Stanko Černic ter posrečeno nakazal izvor in smisel besedila.

Kakor vedno, so hvaležni poslušalci uživali umetniško bogastvo ljudske pesmi, ki je vsem tako domača, kakor da bi pela vsakemu iz srca. Znova so poslušalci z vsem priznanjem pritnjevali lepemu umetniškemu daru, ki sta ga koroškimi Slovincem poklonila Pavle in Mirko Kernjak. S svojo ustvarjalnostjo sta storila za našo narodno kulturo neprecenljivo veliko. Svojo sposobnost in prizadevnost na področju pevske kulture sta izkazala tudi pevovodja logaveškega prosvetnega društva Janez Aicholcer in pevovodja škofiškega prosvetnega društva Tone Umek, ter ne nazadnje vsak posemezni pevec in pevka, kar je prišlo ob prekipevajočem navdušenju poslušalcev do izraza po vsaki pesmi. Med odmorom je spregovoril predsednik SPZ in v uvodu dejal, da je minulo pet-

deset let, odkar gojijo v Logi vasi ob Vrbskem jezeru organizirano slovensko petje. Takrat v Vrbi še ni bilo tujcev, polagoma pa so pričeli prihajati na našo zemljo. Nismo se jih tako branili, kakor na primer Južni Tirolci, ker smo smatrali, da je lepota zemlje za vse narode. Tudi od priseljencev bi pričakovali, da bodo spoštovali obe narodnosti, oba jezika v deželi, toda Slovincem sovražno nastrojeno okolje na Koroškem jih je potegnilo v svoj vrtinec.

Na zemlji, kjer živimo, zahtevamo z vso pravico dvojezične šole — je govornik med drugim dejal, — in šolska komisija bi morala priti na to prireditev, kjer bi se lahko prepričala, da živi na tej zemlji slovenski človek od nekdaj kot domačin. Prav posebno dokazujejo to dejstvo tudi naša narodna pesem, ljudski pesniki domačini, ustvaritelji in skladatelji. Skladatelj Pavle Kernjak je ves naš ter zakoreninjen z obema nogama v našo zemljo, je tu doma ter goji domačo pesem ob živem ljudskem utripu in izvoru, vso sočno in pristno. Njegovemu zgledu sledi s priznanja vrednimi uspehi Miro. Značilno je, da je iz kraja kot Kernjak doma tudi profesor dr. Einspieler, ki pa igra žalostno vlogo izkoreninjenca, ko hoče na vse krip-

lje dokazovati, da mi nismo Slovenci, temveč šari po deželi z »vindišarstvom«. Nasproti temu je pred nedavnim umrli slavni koroški pisatelj Perkonig, ki je v mladostnih letih zablodil po tujih prerokih, v zrelejši dobi spoznal, da je tudi Slovenec domačin na Koroškem.

Ob koncu je govornik naglasil, da je naša prosveta, pristna in slovenska, garant, da ne bodo uspeli zlobni poskusi raznarodovanja in zavajanja. Naša poštena in odločna borba velja za enakopravnost našega človeka, naše besede. Vedno pa poudarjamo, da spoštujemo tudi sosedni narod in vse narode, spoštovanje pa zahtevamo tudi od naroda sosedja, da bo končno zares obveljalo Prešernovo izročilo: Žive naj vsi narodi!

Se se je pelo in končno je koncert zaključila z velikanskim uspehom hovska pesem, Kernjakova »Juhe — pojdam v Škufce«. Izven programa je še nastopil škofiški mešani zbor ter zapel »Slovenec sem«, nakar je stari župan Rainer povzel besedo in govoril iz svojih izkušenj ter se spomnil tudi izseljeniškega taborišča na Hesselbergu, kjer je bila tudi pregnanec domača pesem v veliko tolažbo.

Koncert v Logi vasi je bil lep uspeh našega kulturno-prosvetnega prizadevanja.

Gledališče narodov pripravlja bogat spored

Priprave za letošnjo sezono pariškega Theatre des Nations so v polnem teku in tudi razvrednotenje franka in vse druge finančne omejitve, ki jih je odredila francoska vlada, niso prizadele državne dotacije za to prireditev. Zato je pričakovati, da bo to gledališče tudi letos doseglo lepe uspehe z nastopi igralških skupin iz vseh krajev sveta. Dočim je bil lanski spored predvsem posvečen nemški dramatik in v prvi vrsti nemškemu avtorju Brechtu, bodo letos dali poseben poudarek Shakespeareovim delom, kar je razvidno že iz dosedanjih poročil o pripravah raznih gledaliških ansamblov, ki nameravajo letos gostovati v Parizu.

Tako je na sodelovanje povabljen Sir Laurence Olivier s »Coriolanom«, dramko gleda-

Za reformo nemškega pravopisa

Za poenostavitev nemškega pravopisa, o čemer razpravljajo že dolgo, bodo izvedenci predložili predloge v spomenici zahodnonemškemu prosvetnemu ministrstvu. Reforma predvideva, da bi pisali z malo začetnico vse besede z izjemo osebnih imen. V poročilu se glasi, da so pravopisne smernice nemškega jezika in njih izjeme tako zamotane, da je uporaba malih ali velikih začetnic v nemški ortografiji najtežavnejša. Nihče, ki nemški jezik obvlada, ni v tej točki zanesljivo na jasnem. Za uresničenje reforme pa so ovire v tem, ker se morajo v tem vprašanju zediniti Zahodna in Vzhodna Nemčija, Avstrija in Švica.

lišče iz Bochuma v Zahodni Nemčiji bo uprizorilo »Julija Cezarja« v režiji Hansa Schalle, narodno gledališče iz Budimpešte pa »Othello«. Falstaffova figura bo na odru trikrat in sicer dvakrat v »Veselih ženah Windsorskih«, ki jih obetata Moskovski teater v režiji Jurija Zavadskega in kompanija Gina Cervija iz Rima, potem pa še v humoristični glasbeni adaptaciji falstaffovskih elementov iz Shakespeareovih kraljevskih kronik, ki jo je pripravil slavni češki komik Jan Werich pod naslovom »Falstaff s'en va-t-en guerre«.

Poleg Shakespeara pa bodo zastopani tudi številni drugi avtorji. Med drugimi obeta velik uspeh Werichova »Prošajška balada« po motivih Francoisa Villona z glasbenimi vložki Jaroslava Ježka. Dublinški Globe Theatre bo prišel s Shawovo »Sveto Ivano«, Burgess Meredith se bo predstavil kot režiser priredbe Joyceovega romana »Ulysses«, dočim je Mestno gledališče iz Malmöja izbralo za gostovanje v Parizu Hjalmar Bergmanovo dramo »Sagan«. Puškinovo gledališče iz Leningrada pa Višnjevskega »Optimistično tragedijo«. Posebno zanimanje vzbujajo napovedi o prihodu črnega ansambla z Jamaike, ki bo nastopil z znano dramo Marca Connelya »The green pastures«. Gino Cervijeva kompanija iz Rima bo poleg Shakespeara uprizorila še Pirandellovo igrano »Gorski veliki«, gledališče Done Marije II. iz Lisbone pa z dramo »Saia« dramatika Coste.

Letos je posebno obširen tudi program oper in baletov. Operno sezono bo 20. marca odprlo mestno operno gledališče iz Zahodnega Berlina z »Ariadno na Naxosu«, v maju pa bo nastopil ansambel Komične opere iz Vzhod-

Kako dolgo bomo še čakali?

Sestavni del avstrijske Državne pogodbe z dne 15. maja 1955, ki je dne 30. junija 1955 tudi formalno začela veljati, je člen 7, kateri vsebuje določila o zaščiti slovenske in hrvatske manjšine v Avstriji in se glasi:

§ 1. Avstrijski državljani slovenske in hrvatske manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem uživajo iste pravice pod enakimi pogoji, kakor vsi drugi avstrijski državljani, vključno pravico do svojih lastnih organizacij, zborovanj in tiska v svojem lastnem jeziku.

§ 2. Avstrijski državljani slovenske in hrvatske manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem imajo pravico do osnovnega pouka v slovenskem ali hrvaškem jeziku in do sorazmernega števila lastnih srednjih šol; v tej zvezi bodo šolski učni načrti pregledani in bo ustanovljen oddelek šolske nadzorne oblasti za slovenske in hrvatske šole.

§ 3. V upravnih in sodnih okrajih Koroške, Gradiščanske in Štajerske s slovenskim, hrvaškim ali mešanim prebivalstvom je slovenski ali hrvaški jezik dopuščen kot uradni jezik dodatno k nemškemu. V takih okrajih bodo označbe in napisi topografskega značaja prav tako v slovenščini ali hrvaščini kakor v nemščini.

§ 4. Avstrijski državljani slovenske in hrvatske manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem so udeleženi v kulturnih, upravnih in sodnih ustanovah v teh pokrajinah pod enakimi pogoji kakor drugi avstrijski državljani.

§ 5. Dejavnost organizacij, ki merijo na to, da odvezajo hrvaškemu ali slovenskemu prebivalstvu njegov značaj in pravice kot manjšine, se mora prepovedati.

Na podlagi teh določil je bila do sedaj ustanovljena edino le Državna realna gimnazija za Slovence v Celovcu.

Vsa ostala določila so do danes ostala neuresničena! Koroški Slovenci vprašujemo: Kako dolgo bomo še čakali?

nega Berlina s »Hoffmanovimi pripovedkami« ter z opero »Albert Herring«. Frankfurt bo gostoval z opero »Leteči Holandec«, Hamburg pa bo uprizoril »Lulu« in »Solo za žene«. Budimpeštanska opera je prijavila udeležbo z Bartokovo opero »Modrobradov grad« in celovečernim baletom »Čudežni mandarin« ter »Leseni princ«. Stockholmski operni baletni ansambel bo pokazal balet »Čudežni otrok«, »Gospodična Julija« in »Trnuljčica«, varšavski balet pa »Mazeppo«.

Poleg teh bosta nastopila v Parizu še ansambla folklornih plesov iz Indije in s Haitija, na programu pa so predvidena tudi še mesta za opero iz Beograda, za komorno opero iz Buenos Airesa in za gledališče Zarzuela iz Madrida.

Dr. MIRT ZWITTER

Južna Tirolska — manjšinski problem Nemcev

(Ob desetletnici italijansko-avstrijskega sporazuma v Parizu)

Razumljivo je, da je oficielna podpora, ki jo daje Južnim Tirolcem Avstrija, vse jačja, saj gre za avstrijske Nemce v zamejstvu. Politiko Avstrije do Južne Tirolske smo deloma opisali že zgoraj na drugem mestu. Pri tem smo omenili, da se je zanimanje oficielne avstrijske politike za vprašanja južnotirolskih Nemcev močno povečalo in razširilo predvsem z imenovanjem posebnega državnega tajnika v Zunanjem uradu Zveznega kanclerskega urada na Dunaju. Tega je bila izsilila v osebi univerzitetnega profesorja dr. Franca Gschnitzerja tirolska OVP ob sestavi nove koalicijske vlade dne 4. julija 1956. Od tega dne pa se je kot posledica močno stopnjevala tudi nacionalistična zahtevnost ter vidno zaostrila politična taktika avstrijske vlade v zvezi z vprašanji nemške narodnostne skupine južno Brennerja. Od te dobe so skoraj dnevno na redni novi dogodki, očitno vsprejeti po premišljenem in podrobnem načrtu. Razne izjave, objave, resolucije, protesti, komunikacije, razprave v tirolskem deželnem zboru in v avstrijskem parlamentu na Dunaju ter diplomatske note in spomene vlade sledijo kar po vrsti drugo drugemu. Dejavnost državnega sekretarja

prof. dr. Gschnitzerja v smeri propagiranja zanimanja za vprašanja Južne Tirolske ter širjenja zahteve po rešitvi v smislu nemških načrtov sega nemalo v vse vidnejše nemške revije in časopise Avstrije, Zapadne Nemčije in Švice, njegova predavanja o problemih Južne Tirolske pa v neverjetno širok krog najraznovrstnejših udeležencev in ustanov v Avstriji in v Nemčiji.

Na tem mestu ne nameravam naštevati posameznih akcij in podpore oficielne avstrijske politike v korist rodnim bratom na Južnem Tirolskem. Zdi se nam bolj koristno in zanimivo, da bomo najvažnejše navedli po časovnem dogajanju kot zaključek tega članka. S tem bo dan pregled te vrste podpirne dejavnosti, istočasno pa omogočena vsakemu bralcu dosedanjih izvajanj povezava obravnavanih južnotirolskih problemov z najnovejšim razvojem dogodkov, ki za bodočnost napoveduje zanimiv in dramatičen razplet.

Najbolj pogosta oblika politične podpore avstrijskih Nemcev Južnim Tirolcem pa je posredna, ki jo vršijo razna pomožna politična združenja. Takšne organizacije so služile Nemcem

že v Stari Avstriji za uresničevanje ciljev, za katere se oficielna politika zaradi ohranitve videza nepristranosti in pravičnosti nasproti vsem narodnostim v državi ni hotela ali vsled zunanjepolitičnih obzirov ni mogla neposredno postaviti. Delovanje

Napisna akcija v Innsbrucku

teh organizacij v oni dobi smo že zgoraj¹⁷¹⁾ omenili.

Danes delujejo po skoraj povsem enakem sistemu in v zelo podobni smeri v

¹⁷¹⁾ Pripomba: Glej nadaljevanje tega članka št. 86!

(Nadaljevanje sledi)

Gospodarsko zaostali kraji potrebujejo hitro in izdatno pomoč

V zadnjih tednih se je večkrat govorilo o gospodarskih problemih južnega in jugovzhodnega kraja naše dežele. Kraj prištevajo upravičeno med gospodarsko zaostalo in nerazvito pokrajino Koroške, kar so priznali brez dvoma šele zelo pozno. Vzroki zaostalosti so znani in kakor vemo in čutimo sami ter jih tudi navajajo, se iz različnih toda neodgovornih vzrokov za te kraje dolga desetletja iz javne roke in poklicanih ustanov skoraj ni ničesar izdatnega storilo. Zaradi tega je za kmetijske in obrtne obrate ter tudi za stalna delovna mesta delavcev, kljub skrajni marljivosti in prirojeni brihtnosti prebivalstva, vedno pereče vprašanje gospodarski obstoj, posebno kar tiče ohranitve gorskih in hribovitih kmetij. Mnogi gorski kmetje se ukvarjajo z mislijo, da bi zapustili svoje gorske domačije ter si izbrali donosnejše poklice; pereče pa je tudi vprašanje nasledstva na kmetijah, ko sinovi nimajo pravega veselja, da bi pod takšnimi okoliščinami garali na dediščini svojih staršev.

V libuški občini, iz vasi tik pred državno mejo, so od prizadetega prebivalstva v zadnjem času v kratkih presledkih prišlo do izraza krajevne gospodarske težkoče. Predvsem so mali in srednji kmetje potožili nezadovoljive gospodarske razmere pri razgovoru o napravi prepotrebne elektrike. Želijo si je vsi, toda mnogi se ob običajni podpori ne upajo prav oprijeti izvedbe načrta, v zaskrbljenosti, da bi preveč obremenili svoje kmetije ter jih ogrozili v obstanku. Prav tako je bil pred nekaj tedni dobro obiskan letni zbor krajevne organizacije socialistične stranke, kjer so tudi navzočemu deželnemu poslancu Witu, ki je znan, da se za naše kraje v svoji funkciji tudi zares potegne, predložili krajevne gospodarske težkoče.

V začetku prejšnjega tedna pa smo v slovenski oddaji celovskega radia slišali reportažo štirih razgledanih in kmečke zavesti prežetih kmetov, ki so na kratko in z markantnimi stavki orisali kmetijsko-gospodarsko problematiko vasi tik ob državni meji. Kmetje Zdovc, Skuk, Juri in Šimon so gotovo dobri poznavalci krajevnih razmer, ki z razumom in pridnostjo zmagujejo gospodarske težkoče, kolikor se le da. Nakazali so nujne ukrepe, ki so potrebni, da se v teh vaseh kmečke družine ohranijo na svojih domovih. Malo so jo zategnili po pliberško-podjurskem dialektu, toda v dobri slovenščini, ki so jo razumeli vsi koroški Slovenci, vključno z »vindišarji«, ki ravno tako govorijo slovenski jezik. Razmotrivanja so bila aktualna ter potrebna in koristna, da se nakazuje široki javnosti.

Domalega v vsem velikovškem okraju je kmetijstvo v primeri z drugimi predeli

dežele v zaostali. Zaradi neugodne zemeljske strukture so potrebni za napredek gospodarstva posebni ukrepi. Statistika navaja, da je v okraju 40 odstotkov od kmetijstva gorskih kmetov, med temi 26 odstotkov izrazito hribovitih. Z gorskimi kmetijami so v prvi vrsti najbolj povezane prometne težkoče. Med temi jih 53 odstotkov nima dovoznih in odvoznih možnosti z motornimi vozili. Samo 25 odstotkov med temi jih je mogoče doseči s traktorji in tovornimi avtomobili, med temi pa 22 odstotkov le ob ugodnih suhih vremenskih pogojih. Lahko si je predstavljati, da je pri neugodnih prometnih zvezah nemogoče tekmovali s kmetijami v ugodnejši legi ali pa z onimi, ki imajo zgrajene ustrezne poti. Pomisliti je treba tudi, da je obdelovanje zemljišč z volovsko vprego ali morda s kakšnim konjem sila težavno in zamudno ter nerentabilno.

Klavrno je tudi stanje stanovanjskih in gospodarskih poslopij. Ugotavljajo, da je 25 odstotkov hiš in 69 odstotkov gospodarskih objektov potrebnih popravila in obnove. Med gorskimi kmetijami je 76 odstotkov družinskih obratov, brez tujih delovnih sil, kjer dela vsa družina z otroci vred. Pa tudi pri ravninskih kmetih si more tuje delovne sile privoščiti le 10 odstotkov kmetijskih obratov. Prav tako so tudi pri mnogih dolinskih kmetih stanovanjska in gospodarska poslopja potrebna popravila.

Iz velikovškega okraja odhaja vsako leto okoli 1000 delavcev za zaslužkom v druge kraje, ker zaradi pomanjkanja več-

jih industrijskih obratov ne najdejo zaposlitve doma. Poleg tega ima velikovski okraj največje število n'halnih delavcev, ki se vozijo na delo od doma v Celovec in drugam. Vsi ti potrošijo precejšen del svojega zaslužka drugod v škodo domače obrti in trgovine.

Sejmi v Pliberku in tržne srede v Velikovcu so zgubili na svojem pomenu. Postali so le še družabno srečanje ljudi, ki imajo pač interes, da se ob takšnih priložnostih snidejo. Za Velikovec pomeni nazadovanje obiskov tudi predstavitev okrajnih uradov v Celovec, kakor na primer finančni urad, okrajni gradbeni urad, vodno-gradbeni urad in okrajna agrarna oblast. Ljudje so prisiljeni, da gredo po opravkih v Celovec in seve tudi tam oskrbijo svoje nakupe.

Dokončna elektrifikacija, izgradnja poti in izpeljava dobrih cest ter ustrezna obnova in izgradnja poslopij čakajo poleg mnogo drugega nujne odpomoči, ker teh naprav s sedanjim donosom zaostalih kmetijskih obratov iz lastnih sredstev ni mogoče urediti. Zato se bodo morale poklicane javne ustanove čim prej resno zanimati za kraje, ki so brez lastne krivde gospodarsko nerazviti, ta zahteva je upravičena in z ukrepi se naj ne odlašajo. Prispevek k doseganju teh ciljev pa je tudi v lastni samopomoči, v dobrem in razvitem zadružništvu, domači hranilnici in posojilnici ter v kmečko-gospodarski zadrugi, torej v ustanovah, ki se naj jih kmetje oklenejo z vsem razumevanjem pod geslom: Eden za vse in vsi za enega!

Gorjanci so pridni in skrbni, eden bolj kot drugi. Košar, Färm in Petrej so pozidali enonadstropne hiše, vsi drugi pa pritlične in vse v redu. Poleg starega je na novo pozidal Kovač, kakor tudi Kamnik, ki je Košarjev sin. Florej Halleger je postavil tudi enonadstropno hišo.

Obirsko

Na Obirskem je umrla Ana Brumnik, p. d. Hariževa mati, stara 72 let.

Pokojna mati je v svojem življenju pretrpela veliko. Rodila in vzgojila je štiri najst otroke. Kot kmečko, p. d. Novakovo hčer iz Obirske so jo domačini klicali za Novakovo Nanco. Leta 1910 se je poročila z delavcem, s katerim sta pozneje vzela v najem Hariževovo posestvo, katerega lastnik je premožni hotelir Niederdorfer iz Železne Kaple. Posetvo je v osončeni strani Obirske, kjer morejo pridelovati le skromen črn kruh. V taki legi raste samo les zelo dobro. Toda tega je sekal lastnik, pri čemer Brumnikove Ane družina ni bila deležna izkupička donosnega pridelka Hariževe kmetije. Mož pokojne je delal kot drvar in na skromen, toda pošten način preživljal svojo številno družino. Lahko si je predstavljati trpljenje matere štirinajstih otrok, če je odvisna samo od zaslužka svojih in svojega moža rok, brez druge pridobitne možnosti.

Kljub revščini na zemeljskih dobrinah pa je bila pokojna mati bogata v ljubezni in pravičnosti. Vedno je ustvarjala in delila samo dobrote. Med vojno smo se tudi partizani oglašali mnogokrat pri njej. Oče je že med vojno umrl, Ana pa nas je sprejela vedno z nasmejanim obrazom. Z veseljem nam je postregla s toplo hrano in ko smo posedeli pri topli peči, nam je

Stanje rokodelskih obratov na Koroškem

Deželni urad za statistiko navaja, da je bilo konec leta 1957 na Koroškem 9000 rokodelskih obrtnih dovoljenj. Najvišje število rokodelske obrti zavzema krojaštvo in sicer 1150 obrti. Leta 1934 jih je bilo še 1700. Znatno bolj je od leta 1934 nazadovalo število čevljarjev, ki jih je izpodrinila tovarniška proizvodnja obutve. Od omenjenega leta se je število čevljarjev zmanjšalo za polovico ter so ob koncu leta 1957 ugotovili samo še okoli 650 čevljarjskih mojstrov. Za krojači zavzema na Koroškem mizarska obrt drugo mesto ter se je število od leta 1934 znižalo le za 9 odstotkov. Ob koncu leta 1957 so zaznamovali 750 mizarskih mojstrov.

Občutno se je znižalo stanje kovačev, namreč za 25 odstotkov od leta 1934. Mnogo kovačev se je posvetilo gradnji kmetijskih strojev. Pomnožilo pa se je število mehanikov motornih vozil. Leta 1934 je

PRIPREDITVE

Slovenska prosvetna zveza naznanja: Dobra vas

Slovensko prosvetno društvo »Srce« v Dobri vasi vabi na zgodovinsko igro iz judovsko-rimske dobe

DEKLE Z BISERI

ki bo v nedeljo, dne 22. februarja 1959, ob 3.00 uri popoldne v Narodnem domu. Igra bo na obnovljenem odru ter je dobiček namenjen kritju za nove in obnovljene kulise. Pridite v obilnem številu!

Potujoči kino SPZ predvaja

Slovenski umetniški film

TRI ZGODBE

v petek, 20. februarja ob 20.30 uri v Globasnici pri Šoštariju;

v soboto, 21. februarja ob 20.30 uri v Smluhu pri Serčenju;

v nedeljo, 22. februarja ob 20.30 uri v Bilčovsu pri Miklavžu.

Nanca povedala tudi kakšno za šalo. Humor, ta dobra človeška lastnost, jo je spremljal vse življenje. Srčal si jo mnogokrat tudi na raznih porokah, kjer je prav Nanca dajala ton veselemu razpoloženju. Za NOB je imela veliko razumevanje. Enega svojih sinov, Mihaja, je poslala v partizane. Novembra 1944 je padel v šentjanških Rutah ter je pokopan v Št. Janžu.

Pogreb rajne Hariževe matere je bil v torek 17. t. m. na pokopališču Marije Device v Trnju v Železni Kapli. Udeležba pri pogrebnih svečanostih je bila velika, tako da je eden navzočih dejal: Če umrje tudi kak doželnik poslanec, nima toliko pogrebcev. Mnogo otrok je izgubilo svojo mater in mnogi vnuki so premilo objokovali njeno smrt.

Pogrebnih svečanosti se je udeležil tudi predsednik ZKP ter položil ob grob blage pokojnice venec z zadnjimi pozdravi v zahvalo, saj je bila Hariževa mati zvesta članica Zveze koroških partizanov. Vsem otrokom, vnukom in ostalim sorodnikom izrekamo naše najgloblje sožalje!

Razne vesti iz Koroške

Na Djekšah in v oko'ici so postali tartinski psi prava nadloga. V gozdovih v Vovbrski gori in na travnikih okoli Djekš se pogosto klatijo cela krdele podivjanih psov, ki ne delajo škodo samo pri divjačini, temveč so raztrgali tudi že več ovac. V zadnjem času so pokončali in požrli pri več kmetih 21 domačih zajcev v vrednosti okoli 600 šilingov. Zajčje hleve so prav »strokovnjaško« odprli, s tacami so razdejali žične mreže in tako zajce dosegli ter jih zgrizli do smrti in do zadnje kosti požrli. Na Djekšah je okoli 30 kmetov združenih v svoji lovski skupnosti ter ima vsak enega, dva ali tudi tri pse, to se pravi lovske pse, ki so tako naučeni, da sami brez lovca ne stikajo po gozdovih. Verjetno pa se mnogi psi, če je priložnost, za svojo lovsko vzgojo ne zmenijo. Če vendar včasih kakšnega psa ustrelijo je zanimivo, da nobeden noče vedeti, kdo je lastnik ustreljenega psa.

POPRAVEK

V zadnji številki se nam je v poročilu o vindišarski tiskovni konferenci pripetila pomota in se mora pravilno glasiti: ... da njegova stara mati sploh ni znala govoriti nemško...

Lepo družinsko slavlje

Smarjeta pri Pliberku. — Dobra mati je vedno središče, duša in srce družine. Lepo je bilo, da se je minulo soboto v Kolenikovi hiši zbrala vsa družina, kjer je sin Lojze po prerani smrti svojega očeta Filipa prevzel dediščino staršev ter se v marljivem delu in znoju trudi, da jo tudi ohrani in vzdrži. Neprecenljiva pomoč mu je bila mati, dokler je ni nekoliko razbremenila mlada gospodinja, ki jo je sin privedel na dom. Spet klije novo mlado življenje na Kolenikovem domu, mati pa je vedno prva: delavna kot mravlja, dobra kot kruh... Prišli so tudi ostali trije sinovi France, Lipe in Pepi, orjaki, pravi sinovi naših hribovitih sončnih krajev, da so svoji ljubljeni mamici čestitali in se ji poklonili ob njenem sedemdesetletnem življenjskem jubileju. Srečnim sinovom, snahi in vnukom, ki se tega pomembnega dne seve še ne zavedajo, se je pridružilo več sosedov, da so v prijetnem skupnem bivanju in živahnem razgovoru do poznih jutranjih ur skupno delili z njimi lepo družinsko svečanost.

Skrb za dom in družino pomeni slovenski kmečki materi nenehno delo od zore do mraka, vse leto iz dneva v dan. Tudi ob praznikih sloni na ramah matere vse delo, da ob prazniških dnevih preskrbi družino z vsem dobrim in lepim. Poleg vse skrbi za telesni blagor in vsakdanji kruh družine, pa je skrbni materi vedno pri srcu vzgoja vrednot v človeku, da svoje otroke vzgoji v dobre, sposobne, koristne,

delavne in socialno misleče člane človeške družbe, v naših razmerah še posebej k zvestobi lastnemu narodu. Te naloge je Kolenikova mati izpolnjevala v polni meri.

Lepo družinsko in sosedsko slavlje je veljalo eni izmed mater, ki ji želimo ob njenem življenjskem jubileju še mnogo let zdravja in zadovoljnega življenja v veselje in srečo svoje družine! Hkrati se spominjamo vseh slovenskih kmečkih in delavskih mater, ki jih še vedno premalo spoštujemo ter cenimo njihove žrtve in zasluge tudi za obstoj slovenskega ljudstva na Koroškem. Mojstri slovenske besede, pesniki in pisatelji, so posvečali slovenskim materam v svojih delih ljubezen in spoštovanje, ker so mučenice ter imajo tako malo od življenja. Ivan Cankar, ki je v svojih umotvorih zapisal mnogo čudovitih lepega o materi, govori vsem dobrih otrokom iz srca, ko pravi: Ej mati, življenje moje, vseh mojih misli, vsega mojega nehanja začetek in cilj! Kako so žuljave in zgrbljene tvoje uboge svete roke — blagoslovi me sina z ubogimi svetimi rokami! Tvoje čelo je polno skrbi in trpljenja, s trnjem je kronano namesto z diademom. Nagni k meni, sinu, svoje ljubljeno s trnjem kronano čelo, ozri se na ponižni dar, ki ti ga prinašam siromašne matere siromašen sin, ozri se na moje srce in sprejmi ga.

Novi čas, doba prizadevanja za boljše in ugodnejše socialne pogoje, naj prinese tudi kmečkim in delavskim materam lepše in lažje življenje.

KOLENDAR

Petek, 20. februar: Sadot

Sobota, 21. februar: Feliks

Nedelja, 22. februar: Sv. Peter s.

Ponedeljek, 23. februar: Peter

Torek, 24. februar: Matija

Sreda, 25. februar: Valburga

Četrtek, 26. februar: Matilda

Bojevite čebele

Da v živalskih vrtovih, ki so običajno v večjih mestih, lahko v dimo najrazličnejše živali, ki sicer pri nas ne živijo, vam je gotovo znano. Znano vam bo tudi to, da živali pridejo v živalski vrt kot mladič, ker se kot taki lažje prilagodijo utečenim okoliščinam. To posebno velja še za živali, ki morajo živeti v kletkah. Zgodí pa se tudi, da pridejo starejše ujetke divje živali v živalski vrt. Na dokaj čuden in zanimiv način je prišel v ljubljanski živalski vrt kočevski medved. In kako so ga ujeti, boste zvedeli iz zgodbe, ki jo je napisala Pavla Matuš. Mislimo, da vas bo zanimala, zato jo v celoti prinašamo:

Medvedka, ki si ga lahko ogledate v eni izmed kletk živalskega vrta v Ljubljani, kako žalostno in skesano ziblje svoje kosmato telo nizko pri tleh, ni pripeljalo nič drugega semkaj kakor njegova lastna neumnost, neznasko rad je namreč kradel med.

Ko je še živel v gosti senci stoletnih kočevskih gozdov in plašil drobnico samotnih kmetij, viden zmerom le kot črna gmeta cotastega, po živalsko zaudarjajočega krzna na oblazinjenih šapah, je njegovo usnjati vlažni smrček z nezmotljivo

Trije sinovi

Prišle so tri žene k vodnjaku po vodo. Ob vodnjaku je sedel na kamnu stari in počival.

Prva žena reče:
— Moj sin je močan kakor lev. Ni ga, ki bi bil tako močan kot on.

— Moj pa prepeva kot slavček, — pravi druga. — Ni ga, ki bi imel lepši glas od njega.

Tretja pa je molčala.
— Zakaj ne pripoveduješ še ti o svojem sinu? — sta jo vprašali sosedi.

— Kaj naj pripovedujem, — je odgovorila žena. — Saj nima nobene posebne sposobnosti.

Žene so si napolnile vedra z vodo in odšle. Tudi stari se je dvignil in odšel za njimi. Žene se večkrat zaustavijo. Bolijo jih roke, voda se razliva, v hrbte jih zbada.

Nenadoma jim pridejo naproti trije fantje. Prvi je brezobzirno dirjal na kolesu. Žene so se mu naglo umaknile. Drugi je prepeval, glas je imel kot slavček. Žene so ga poslušale.

Tretji pa je pritekel k materi, vzel iz njenih rok vedro ter ji pomagal nositi.

Žene so vprašale starca:

— No, kaj praviš? Kako ti ugajajo naši sinovi?

— Vaši sinovi? Kje pa so vaši sinovi?

— je odgovoril stari. — Videl sem samo enega.

V. Osejčeva (Iz ruščine)

točnostjo že na daljavo zavohal čebele. Kar poskočil je, tako ga je razganjala slapa medu. Kjer koli so rojile, vam je gotovo znano. Znano vam bo tudi to, da živali pridejo v živalski vrt kot mladič, ker se kot taki lažje prilagodijo utečenim okoliščinam. To posebno velja še za živali, ki morajo živeti v kletkah. Zgodí pa se tudi, da pridejo starejše ujetke divje živali v živalski vrt. Na dokaj čuden in zanimiv način je prišel v ljubljanski živalski vrt kočevski medved. In kako so ga ujeti, boste zvedeli iz zgodbe, ki jo je napisala Pavla Matuš. Mislimo, da vas bo zanimala, zato jo v celoti prinašamo:

Družina za družino čebel se je odselila

LETEČI SLON

Dumbo je edini slon na svetu. Ima velika, viseča ušesa, največja na vsem svetu. Nekoč so se mu sloni zaradi njegovih velikih ušes posmehovali. Danes tega ne dela nihče več, odkar leta Dumbo po zraku.

Kaj mislite, kako se mu je to posrečilo? Povem vam, da ni bilo lahko. Dumbo je poizkušal in poizkušal. Lop, lop, lop! Tekal je, se drsal po tleh, smučal, delal dihalne vaje, pa ni šlo, ne in ne. Bilo ga je prav smešno gledati pri tem. Tako vsaj so mislile vrane, sedeče na veji. Na vse grlo so se mu smejale in bi bile skoraj popadale z vej od samega smeha.

»Zelo moram biti smešen,« je pomislil Dumbo.

Obrnil se je k vranam na veji in jim govoril: »Vsakdo se norčuje iz mojih velikih ušes. Nekoč je prišel k meni prijatelj in mi svetoval, naj uporabljam ušesa kot krila za letanje po zraku.« Uči se, Dumbo, uči se letati,« mi je prigovarjal. Tako tudi delam, kakor ste pravkar videli.

To pripovedovanje je pomirilo nesramne vrane.

»Resnično nam je žal, da smo se ti smejale,« je rekla ena od njih. To ti lahko tudi dokažemo. Vzemimo tole čarovno pero, kakršno dajemo našim mladičem, da se hitreje nauče letanja.

Dumbo je vzel pero, se lepo zahvalil in ga zasadil v svoj trup.

En, dva, tri, hop, hop! Poskoči, steče, razprostre ušesa. Lop, lop, lop! Dvigne se v zrak, leti, kroži in se obrača... Toda jo! Čarovno pero mu izpade. Dumbo se prestraši in začne padati.

»Leti!« zavpijejo vrane. »Čarovno pero nič ne pomeni, bila je samo šala. Letel si iz svoje lastne moči. Leti dalje, dalje!«

iz tega nepriaznega kraja. S tako zverino ni mogoče živeti v prijateljskem sožitju!

En panj pa se ni hotel vdati, kljuboval je in sklenil postaviti se medvedu po robu. Vhod v njegovo duplo je bil rovu podoben, ozek in tenek, komaj da bi otrok porinil vanj svojo peščico.

Tem čebelam je bilo dolgo prizaneseno. Jutro za jutrom so se v krdelih vsule na planinsko pašo, rajajoč preko razcvetenege vresja, večer za večerom pa trudne in izmučene, toda z bogatim lovom v želočkah in na kosmatih nožicah vračale v gozd. Letina je bila obilna, njihov skriti domek se je kar cedil sladko dišečega medu.

Dumbo znova razprostre ušesa. Leti, leti...

Nikoli pa ni pozabil čarovnega peresa, ki so mu ga dale vrane. Isto zvijačo uporablja vselej, kadar sreča koga, ki se boji storiti nekaj, kar bi lahko storil, če bi se potrudil.

»To je meni pomagalo, jaz pa hočem pomagati drugim,« govori sam sebi.

Otroci, ali bi hoteli tudi vi imeti čarovno pero?

(Po Disneyu prevedla J. Mihelič)

Aleksander Petöfi:

Vsakdo je s seboj nezadovoljen

Dolina je vdihovala:

— Oh, da bi jaz bila gora! Kako prijetno bi bilo gledati pod seboj v nižavi svet, ki meji z zvezdami! Res je gora srečna; vlada s svojega vzvišenega prestola in oblak jo časti ovijajoč jo, kakor z dimom kadila.

— Vzhajajoče sonce ji s prvimi žarki ovenča čelo z zlatim vencem, umirajoče sonce ji zagrinja ramena z žarečim škrlatom svojih zadnjih žarkov, kot s kraljevim plaščem.

— Oh, da bi gora bila! Kaj je vredno to zapuščeno in v senci potekajoče življenje? Od tu ne vidim svojih sosed in mene nihče ne vidi.

Gora je z vzdihom rekla:

— Oh, da bi bila dolina! Kako gola je ta višava in kako prazna je slava, ki mi jo zavidajo vsi od kraja!

— Res je, da sta moja prvi in poslednji sončni žarek: vendar nič ni hladnejšega in bolj opustošenega od mene.

— Zaman si želim metuljevega leta, zaman rose, slavočka, vonja ene same rože. Nihče me ne ljubi, še veter, ki je tam doli igriv in božajoč, je tu silen vihar.

— Oh, da bi bila dolina! Živela bi v miru, daleč od sveta, in moja radost bi se spajala z radostjo pomladnih bitij! —

No in potem jih je končno izsledil naš kosmatinec!

Pot ga je pripeljala mimo. V smrček mu je udaril dražec vonj, obstal je kot ukopan, šinil pokonci ter jadrno odlomastil naravnost k nesrečnemu duplu. Toda jo! Odprtina je bila čudno majhna. Nahajala se je precej visoko, vzpeti se je bilo treba do nje, a razen tega je brnila neka veja njegovim po njej segajočim tacam vhod.

Tu ni bilo kaj početi. Moral bo ali razširiti luknjo, ali pa si s silo utreti pot, drevo samo se je zdelo premočno, da bi ga podrli. Cvilil je tiho in poželjivo kakor kužek, capljal okoli debela in grebel skorjo okoli luknje, a nobenega drugega izhoda ni videl iz te zagate. Spokojno kot le kaj, toda nedosegljivo zanj, so v duplu šumele čebele.

Slinastega gobca in krvavo podplutnih oči je medved poskakoval na mestu, se renče dvigal na zadnje noge ter se trudil izbežati med skozi ozko grlo prešmentane odprtine. V trenutku pa, ko je že mislil odnehati in nepotešen odstaviti dalje, se je zgodil čudež — z bo'ečo tacio, pa vendar momlajoč od olajšanja je začutil, kako je njegova dlan mukoma zdrknila netri...

Od veselja so mu zažarele majhne, premetene oči. Natipal je nabrekli satovje, natipal noro gomazenje prestrašenih prebivalc, pomlasknil je z jezikom in v svesti si užitek bredel po medu. Nič zato, ako so ga čebele opikale in nič, ako so razkačeno kakor osa švistale, prebadaje mu z želi mehke dele njegovih šap. Smejale se jim je.

Toda medved je bil sam, čebel pa na tisoče. Nabrusile so tako pošteno svoja bodalca, da mu je znotraj debela zatekla taca ko hlood. Niti okusil še ni medu, niti obližnil prstov, ko je že spoznal, da je ujet. Prizadeval si je potegniti jo nazaj — nemogoče. Poskusil je premakniti prste — zaman. Otekla in boleča, kakor bi v njo vsul žerjavice, je tičala v luknji kot v precepu in ga prikovala na mesto.

Najprej je plesoč rjovel, potem tuleč brundal, nazadnje pa se je onemoglo zgrudil na kolena in proseč cvilil milosti... In takega, vsega skrušenega in poparjenega je našel gozdar.

S puško na rami je prišel po stezici, zagledal medveda in takoj uganil, kaj se je zgodilo. Pohitel je v vas po ljudi na pomoč. Debelo uro pozneje so živrega, a vsega zvezanega odpeljali medveda z volovsko vprego na postajo. A če danes postojite pred njegovo kletko v živalskem vrtu, se nikar ne čudite nihanju njegovega kosmatega telesa — medved namreč še zdaj ne more pozabiti bojovnih kočevskih čebel, ki so mu tako grdo zagodile.

Kje ste, Lamutovi?

Anton Ingolič

Se enkrat sem poizkusil. Uradnica me je poslušala resno, hudo resno. Videla sem, kako se je trudila, da bi me razumela. Naposled je le dognala, kaj hočem; povedala mi je, naj grem v to in to sobo, k temu in temu gospodu. Seveda si nisem zapomnil ne števila ne imena. Zmeden in poražen sem se ne umaknil. Nisem se bil pri vratih, ko je gospa spet izbruhnila v smeh. Pestil so se mi skrčile same od sebe. Zdaj bi bil najrajši planil nadnje in jo udaril po njenih poslikanih licih, da bi jo pri priči minil smeh.

Takšno je bilo moje drugo srečanje z gospodo (prvič sem se srečal z njo med stavko v Podlogu). Ni čuda, da se je moja mrznja do gospode še poglobila, jezen pa sem bil tudi nase. Kaj se vendar bojiš, sem si govoril, sam si služiš kruh, služiš ga celo toliko, da ga pošiljaš domov, ne samo v svojem, še v očetovem imenu! Ne bodi plašljiv in uči se, uči, Marko! Glej spodaj v jami, kako prvi kopač zastavi sveder, kako koplje njegov pomočnik, kako je treba izmeriti podpornike, jih obte-

seti in z njimi zavarovati odkop! Še zvesteje poslušaj, v kantini in spalnici, kaj se pogovarjajo starejši, izkušenejši rudarji, ne samo zato, da se čimprej naučiš nemščine, ampak da tudi slišiš, kaj mislijo, da njihova mnenja primerjaš, da sam doženeš, katero je pravilno! Beri, pritrčaj si od južine in kupi si delavski časopis. In ne spi do mraka! Oče je mnogokaj videl, toda tega ne zna izkoristiti, prvo mu je ženska, ki se je vanjo zaljubil, medtem ko se je mati z menoj pod srcem ubijala na strmih motniških njivah in pašnikih pa z grozo čakala mojega rojstva. Ženska in vino! Ne, to ne more biti prva in glavna skrb pravega moža.

Ko sem dva ali tri dni pozneje stopil iz dvigala, sem zuna naj jutranjem soncu zaslišal slovensko besedo. Bila je ko požirek hladne vode žejnemu grlu, tiste vode tam iz vrelca na meji!

»Grevi na četrto, Jurij?«

»Pa pojdiva, Naca, da spereva ta hudičev prah!«

Bilo je, kot da je Strmec z vsemi sosednjimi griči zamenjal temne planine na okoli, samo trenutek še in zagledal bom našo hišo, na prag, kamor bo posijalo majsko sonce, bo stopila mati in me vprašala, kod sem hodil tako dolgo. Povedal ji bom, kje sem bil in kaj sem delal. Ljubeznivo me bo povabila v hišo. »Marko, pridi! Mislim, da je na oknu latvica kislega mlika. Pojej ga, pojej s smetano vred!«

Kaj je bilo boljšega kot kislo mleko s smetano? Kadar je bila mati najboljše volje, nam je dovolila, da smo pospravili mleko s smetano. Hvala, mati, hvala!

»Grevi!«

»Stojta! Od kod sta, moža?«

»Glej, naš fant!«

Ne vem, kateri je rekel te besede, morda večji, brkati, morda manjši, čokati in širokoplečati, obtesana skala — morda oba hkrati.

»Sta iz Podloga?«

»Ne, od tam nisva, pač pa iz Hrastja!«

»Jaz pa sem s Strmca nad Podlogom!«

»Kdaj si prišel?«

»Pojdimo na požirek, da zalijemo srečanje in se pogovorimo!«

Pogovarjali smo se vse dopoldne. Brgljč in Trpin, brkač in obtesana skala, sta prišla v Avstrijo šele pred tremi meseci, prvi je pripeljal s seboj družino, drugi je prišel sam, a bo vsak čas pisal domov, naj še žena pride za njim. Za očeta, ki sta ga poznala po imenu, nista čula. Povedala pa sta, da ne bosta dolgo tu, slišala sta namreč, da je v Westfaliji bolje, še boljše so rudarji baje plačani v Franciji in Belgiji.

»V Nemčijo, v Francijo bi šla?«

»Je že tako: če ne moreš dobiti dela doma in greš na tuje, je vseeno, ali si tu v Avstriji ali še tisoč kilometrov dalje!«

Še nekaj dni smo se sestajali kar zapovrstjo. Ves čas pa sem spraševal po oč-

tu. Zaman. Torej ga ni tu v Köflachu, kjer je morda več rudarjev kot v vseh treh naših revirjih?

Bilo je v umivalnici. (Tudi tu mi sprva ni bilo prijetno. Slekli si se do gola in stopil pod prho, kot te je ustvaril bog, kot bi rekel boter Amon. Nisem bil vajen kazati svoje golote. »Kaj pa ima tale, da tako skriva?« se je zarežal nekdo, ko sem prvič v družbi stopil pod prho. »Nič nima, zato tako skriva!« Takoj sem odmaknil roke. »Glej, glej, nekaj pa le ima!« Robato šale, robat smeh. Prave dni je bilo posod hudo.) No, tako sem tisto jutro med oblacenjem že brez pravega upanja vprašal po očetu rudarja, ki si je ob meni drgnil z brisačo svoje koščeno, kot zid belo telo.

»Luka Lamut? Lamut?« In že se mu je zjasnilo lice. »Seveda, poznal sem ga, srečavala sva se v kantini. Bil je doma tam nekje blizu Zidanega mosta, kjer so veliki rudniki.«

»Da, da, iz Podloga! Kje je, kje stanuje?«

»Za stanovanje nisem vpraševal, delal je na Elizabetinem obzoru. Saj res, pripovedoval je, da je bila pri vas stavka in so ga odpustili. Bil je tudi v Rusiji, ne? Včasih je povedal takšno, da smo se ogleдали po sosednjih mizah.« Pomolčal je malo. »Zdaj ga že dolgo nisem videl, morda že mesec dni.«

»Je odšel?«

»Ni izključeno. Sredi prejšnjega mese-

ZA GOSPODINJO IN DOM

Otrokova sreča

— Ne vem, kako je to, da moj fantek nima smisla za kakšno resnejšo opravilo, samo igral bi se.

— Saj je še tako majhen, za resno delo bo imel še pozneje dovolj časa.

— Jaz se nisem nikoli prav igrala. Mati me je že kot otroka neprestano zaposlila ali v kuhinji ali na vrtu ali pa s kakšnim drugim delom. Menim pa, da nisem s tem nič izgubila.

— Pač, dostil! Manjka ti velik zaklad, sončna mladost.

— Kako to?

— Igra je neobhodno ozadje sončne, vesele, srečne mladosti. Igra je za otroka nujna potreba. To se vidi že v naravni sili, s katero se javlja igralni nagon pri vsakem mladem bitju, celo pri živalih. Te sile ne moremo zatreti, ne da bi ostal občuten pomanjkljaj za vse življenje.

— Kako, da jaz tega pomanjkljaja ne čutim?

— Čutiš ga, toda se tega ne zavedaš. Često si mi tožila, da nisi zadovoljna, da ti nekaj manjka, pa sama ne veš, kaj bi to bilo. To je prav gotovo posledica dejstva, da v svoji mladosti nisi imela priložnosti, da bi se izživljala v igri. Kako žalostna je otroška doba brez igranja! Nevesela, potlačena, žalostna mladost zagreni otroško življenje.

— No, tako hudo pa le ni.

— A je res! Priznati moraš, da rada vidiš svojega otroka veselega. Ničesar ni bolj nesmiselnega kot čemer, nevoljen otrok, otrok z žalostnim obrazom, cvetlični popek, ki usahne, še preden je mogel svoje cvetne liste odpreti sončnim žarkom.

Kaj moramo vedeti o jabolkih

V kleti ali shrambi je še dovolj jabolk, na trgu pa tudi. Naj vam damo nekaj nasvetov, za kaj vse jih lahko porabite.

Jabolka imajo nekaj zdravilnih lastnosti in jih že od nekdaj zdravniki priporočajo tako za shujšanje kot za rejenje.

Za shujšanje: pred vsakim obrokom pojejte pol jabolka ali celo jabolko. S tem si boste nekoliko potolažili lakoto in boste jedli manj redilno hrano.

Za zdravljenje črevesnih bolezni: jabolka lahko jedo tudi ljudje, ki sicer ne smejo uživati nikakršnega sadja. Jabolka imajo namreč tanin, ki je zelo koristen za obolelo sluznico črevesja. Jejite jih nastrgane ali jih zelo dobro prežvečite.

Za krepitev organizma: v skledo stresite veliko žlico ovsenih kosmičev, ki ste jih preko noči namakali v treh žlicah vode. Dodajte sok od polovice limo-

— Dobro, naj bo.

— Ali ne misliš, da je pravilno, da se tvoj fantek tako rad igra in da je tako vesel in zadovoljen pri igri?

— Ti res znaš stvar tako prikazati, da bi ti skorajda morala pritrditi, če hočem ali ne.

Povzročitelj raka

Ameriška revija »Cancer«, ki je uradno glasilo ameriškega združenja za borbo proti raku, zatrjuje v nekem svojem poročilu, da obstoja med preveliko koncentracijo arzenika v cigaretah in med povečanjem pljučnega raka neka zveza. Poročilo, ki ga je sestavilo nekaj znanstvenikov po daljšem proučevanju in številnih poizkusih s petimi vrstami ameriških cigaret brez filtra, zatrjuje, da se je količina arzenika v cigaretah v zadnjih 25 letih povečala za 2 do 6-krat in da je danes v vsaki cigareti povprečno že okoli 45 mikrogramov arzenika. Del tega arzenika se razgubi z dimom, del pa ostane v ogorku in tudi v cigaretnem pepelu. Ostalo pa, in sicer 4,95 mikrogramov, gre s kajenjem v pljuča. Znanstveniki menijo, da je arzenik povzročitelj raka, kajti po dosedanjih ugotovitvah in kontrolnih predpisih sme biti komaj 3 mikrograme arzenika, kar še ni škodljivo.

Poročilo, ki ga je objavilo omenjeno združenje, pravi, da arzenik, ki so ga našli v cigaretah, brez dvoma prihaja od številnih sredstev proti mrčesu, s katerim škropijo tobak med rastjo. To povečanje količine arzenika v cigaretah kaže, da je

— Le prepričaj se, da je res tako! Še nekaj bi ti rada povedala. Nekje sem brala, da ljudje, ki so imeli v mladosti priložnost izživljati svoj igralni nagon, postanejo boljše poslovni ljudje, boljše učenjaki, sposobnejši ljudje v vseh poklicnih panogah.

v zvezi s povečano smrtnostjo zaradi pljučnega raka. Ameriški znanstveniki dodajajo, da so v dveh vrstah turških cigaret odkrili, da je v njih dvakrat manj arzenika kot v ameriških cigaretah.

Kar pa se tiče filtra pri cigaretah, so ameriški strokovnjaki mnenja, da filter ne predstavlja nikakega večjega poročstva, ker zdrži komaj poldrugi mikrogram arzenika od že poprej omenjenih 45 mikrogramov, kolikor ga je v eni cigareti.

ZDRAVSTVENI KOTIČEK

Poškodovani živci — posledica alkohola

Pravzaprav je to eden izmed načinov zastrupljanja, in sicer kroničnega. Zelo redke so tudi poškodbe, ki jih povzroča kak drug alkohol, temveč je navadno vzrok živčnih poškodb običajni etilni alkohol, ki je v vseh »pijačah«. Alkohol pijemo razredčen, in sicer ga je v pivu 5 %, v vinu do 20 %, v tako imenovanih žganih pijačah pa do 50 % in več. Sem štejemo predvsem dvakrat prepečeno žganje, likerje, rum in podobno. Res je, da povzročajo majhne količine alkohola dobro razpoloženje in veselje, toda velike količine povzročajo pravo zastrupljenje z vsemi običajnimi posledicami, v hudih primerih lahko nastopi tudi smrt. Zato je popolnoma razumljivo, da stalno uživanje alkoholnih pijač izzove v našem organizmu kronično zastrupljanje in da lahko dobijo organi našega telesa, kot so želodec, jetra, srce, krvne celice, ledvice in predvsem živci, trajne okvare.

Kronično zastrupljanje z alkoholom privede do vnetja živcev. Ta poškodba je v začetku na perifernih živcih in se začne nenadoma, po kaki na videz nenevarni bolezni, kot je prehlad, influenza in podobno. Naenkrat pa nastopijo močne bolečine, velika občutljivost v posameznih delih telesa. To lahko traja nekaj dni, potem pa pride delna paraliza, posebno spodnjih udov — stopala in kolena, tako da bolnik zelo težko hodi in komaj vleče noge za seboj. Razen tega čuti tudi bolečine v mišicah. Bolj redke pa so bolečine v nogah. Tudi spremembe na drugih organih govore o tem, da so živci poškodovani. Vsak dan

Potenje nog

Koliko nevšečnosti, nemira in vseh mogočih zoprnosti nam povzročajo noge, ki se preveč znoje. Svetujemo vsem, ki se ubijate s to nadlogo, da poizkusite naslednje:

Kopljite noge vsako jutro in vsak večer v zavrelci senenih drobcev. S tem si pomaga tudi, kdor ima zatečene noge. Pijte tudi vsak dan 2 čaši hvoščevega čaja, ki mu primešajte rožmarina, habata, pelina in brinjevih jagod. Treba je namreč izčistiti telo tudi znotraj, ker z znojem odhajajo iz njega strupi, ki so se bili nabrali v njem.

Prhljaj

Prhljaj je zelo trdovraten. Brali in poskusili smo morda že veliko načinov za odpravo tega zla, zakaj ne bi še tega?

Hmelj ali torico namočimo v spiritu in si ga vtiramo na kožo.

Ali pa namočimo v kisu žive koprivke, poparimo plavice ali zrežemo čebulo in jo namočimo v žganju.

Ali: vsako jutro in vsak večer si umivamo glavo z mrzlo vodo in si jo potem dobro zavijemo. Čez eno uro lase skrtamo.

srečujemo take bolnike, toda vsi najbolj energično zanikajo, da bi bilo njihovo obolenje v kakršnikoli zvezi z alkoholom in trdijo, da so bolečine revmatičnega izvora. Razen poškodb teh perifernih živcev pa lahko pride tudi do bolezenskega stanja možganskih živcev in takrat lahko ugotovimo paralizo mišic na glavi (očesne mišice, mišice za žvečenje, jezik in druge). Pogosto pride tudi do poškodbe vidnega živca.

Alkohol zastruplja torej živce, poškoduje živčni sistem, možgane in povzroča v človeku celo vrsto najrazličnejših duševnih motenj, kot so razne depresije, halucinacije, čudne ideje, nevrastenija in histerični napadi. Posebno pogosti so napadi ljubosumnosti, psihična neuravnovesenost in napadi, podobni božjasti. Največja tragedija pri vsem tem pa je, da tako živčno poškodovani ljudje hitro spreminjajo svoj značaj, in sicer vedno na slabše. Razen tega so vpadljivi tudi s svojo zunanostjo. Imajo poseben izraz v obrazu, posebno bledico in zabuhlost, kakor tudi močno drhtenje, ki se najbolj opazi na prstih roke. Če je poškodba živčnega sistema že zelo močna, lahko pride tudi do izgube zavesti ali do delirija.

Vsako zdravljenje teh poškodb je zelo dolgotrajno in redko uspešno. Če človek hitro preneha z uživanjem alkohola, se stanje navadno še poslabša. Osnova je zdravljenje alkoholizma in zdravljenje vnetja živcev. Edino zanesljiva in najbolj uspešna pa je vzdržnost in nepretrgano uživanje posebno močnih alkoholnih pijač.

ca jih je precej odšlo, tu so slabe plače, vsakdo ki more, si prebere.

»Kam so šli?«

»Nekaj jih je šlo v Westfalijo, drugi so jo mahnili še dalje, v Belgijo in Francijo. Baje so se nekateri že oglašili. Še jaz bi šel, pa žena ne mara niti slišati o tem.«

Z Brglezom, ki je znal bolje nemški kot jaz, sva naslednje dni šla na ravnateljstvo. Izvedela sva, da je Luka Lamut res kopal na Elizabetinem obzoru od poletja do pred dobrim mesecem, izvedela sva tudi za njegovo stanovanje. Stanoval je izven mesta pri nekem kmetu, ki je imel sobe za rudarje. Takoj sva se odpravila k tistemu kmetu. Ta nama je povedal, da je pred dvema mesecema ali kaj prišla očetova žena z dvema otrokoma. Od tedaj je Lamut govoril samo o tem, da bo šel v Westfalijo ali v francoske ali belgijske rudnike. In res, nekega dne ga je zmanjkalo.

Kam je šel? V Francijo ali Belgijo? Ali morda v Westfalijo?

Kam, če ne v Eibisfeld?

Da, v Eibisfeld, tam živi teta Jera, s katero se je, kakor je često pripovedoval, najbolje razumel.

Ko sem prišel do tega zaključka, sem tudi vedel, kaj mi je storiti.

Minilo je več kot pol leta, ko sem končno ves premražen in utrujen od dolge poti prištokljajal po ozkih lesenih stopnicah

na temachen hodnik in po kratkem obotavljanju potkal na najbližja vrata.

»Noter!«

Tete Jere se nisem spominjal, čeprav me je, kot mi je pripovedovala mati, imela zelo rada. Vsakokrat, ko je prišla domov, prihajala pa je skoraj vsak mesec, mi je prinesla bonbonov, in jaz se nisem premaknil od nje, dokler se ni poslovila. Navadno sem jo spremljal dol do Plevnikovih njiv, tam me je poljubila in jaz sem se z objokanimi očmi vrnil pred kočjo, izpred katere sem še dolgo gledal dol na pot. Takoj sem prepoznal njen glas.

»Dober dan!«

Kuhinja je bila tesna, s poševnim stropom in majhnim podstrešnim oknom; ker ni bilo prave svetlobe, nisem takoj opazil vsega, kar je bilo v kuhinji, sicer pa sem obvisel z izprašujočimi očmi na drobni ženski, ki je sedela za mizo in se ozrla k meni šele, ko sem zaprl vrata in še enkrat pozdravil.

»Dober dan, teta!«

Bila je brez dela, morda je malo prej pospravila kuhinjo, sedla za mizo in se zastrmela skozi okno, čeprav zunaj ni bilo videti nič drugega ko črne dimnike v meglenem novembrskem popoldnevu. Izprašujoče me je pogledala. Toda samo za trenutek, že je vstala in po njenem, malo prej še tihem, žalostnem obrazu se je razlil srečen smehljaj.

»Ali nisi ti Marko, Lamutov Marko s Strmca?«

»Marko sem, Lamutov Marko s Strmca,« sem odgovoril. »Vi ste pa teta Jera, ne?«

Prihitela je k meni, mi z obema rokama stisnila desnico, ki sem jo nerodno stegnil predse, potem pa me objela.

»Marko, Marko s Strmca! Kol sem te zadnjič videla, si bil še takšen!« Med solzami in smehom je pokazala z roko mojo takratno višino. »Že tedaj sem rekla, da boš velik, kot Roza, tvoja mati, kot smreke v Podmenikovem gozdu.« Segla mi je komaj do ramen. Z občudovanjem je gledala gor k meni. »Zares kot smreka! Tri tedne pred odhodom sem bila na Strmca. Oče so sekali smreče, tudi ti si imel sekirico in si sekal. Ali ne vidite, kaj dela?« sem se prestrašila. »Marko, daj sem sekiro!« Nekaj časa si bil z nami v sobi, pa si se izmuznil, da sami nismo vedeli kdaj. Na lepem se je zaslišal tvoj jok. »Za božjo voljo, Marko se je usekal!« sem zaklicala. Planili smo iz hiše. Res. Usekal si se v palec. Ne veš več?«

S svojim toplim glasom je teta odstrla jesenske megle: pred seboj sem zagledal prestrašene obraze: teto, neznanega možkega, mater, dedka in očeta, zagledal sem tudi kri, ki mi je curljala iz palca.

»Žganje! Kje imate žganje?« je klical nekdo.

Potem me je zapeklo in pokazala se je

bela brisača. V njej je izginil najprej palec, nato dlan, nazadnje cela roka.

»Jaz sem ti obvezala roko,« je pripovedovala teta. »Takoj potem sva se z Ivanom poslovila. Čeprav sva te zadrževala, si vendar šel z nama; do Plevnikovih njiv, kakor navadno. Ob slovesu si jokal, ne zaradi prsta, tudi jaz sem jokala. Hudo mi je bilo. Tudi zaradi tvojega prsta. Ali se ti še kaj pozna?«

Pokazal sem levico. Imel sem še brazgotino na palcu, ki je že leta in leta nisem opazil.

»Joj, kakšne roke imaš!« se je teta prestrašila. »Kaj si delal?« In kakor da je šele zdaj spoznala, kje sva. »Sedi, sedi! Takoj ti postrežem. Nič nisi pisal, da prideš.«

Vprašanja so se kar sipala iz nje, nisem mogel ne odgovarjati ne izpraševati.

»Čakaj, vse boš povedal. Vidim, lačen si, utrujen. Dolga je pot. Vem, dobro jo poznam. Nikoli je ne bom pozabila. V takem času smo prišli tudi mi. Osem nas je bilo, Korenova, midva z Ivanom, in štirje, ki so pustili žene z otroki doma. Kako dolga in pusta vožnja! Vedela sem, da dolgo ne bom videla doma, nisem si pa mogla misliti, da ga ne bom videla dvajset let. Povej, kako je na Strmca, kako živite, kako je s sadjem, kako njivica, kaj je novega v Podlogu, na Motniku?«

(Nadaljevanje sledi)

Karel Destovnik-Kajuh

poet partizanske pesmi in svobode

Kadar bom slišal visoko nad smrekami samotni klic kanje, bom tiho pomislil na te in na tvoj čili polet, mladi Kajuh-Kajuh!

(Oton Župančič: „Pozdrav partizanski pesmi“)

Ob spomladanskih slutnjah svobode, najlepše in najvišje vrednote, je padel 22. februarja 1944 partizanski poet Karel Destovnik-Kajuh. XIV. Divizija, kjer je služil domovini, je takrat ob Sošanju presekala nemški obroč in se pomikala čez Bele vode, da poneče zarjo svobode starodavnemu, slavnemu Korotanu.

Čas svobode je bil zares tako blizu, kot da izvira iz njegove smrti, iz smrti pesnika Jarca, narodnih herojev Vojka in Stjenke in še drugih padlih iz ljudstva, ki so bili eno ž njimi, zakaj vsi ti so se bojevali za en cilj: novi svet.

Moja pesem ni le moja pesem,
to je krik vseh nas!
Moja pesem ni le moja pesem,
to je boj vseh nas!

Že kot študent je Kajuh slutil propad starega sveta in to misel je vpodobil v različnih pesmih, tako v verzih:

Divje kakor lačni psi
bomo zgrizli stari svet.
Zgrizli bomo stari svet
divje do krvi,
do krvi in do kosti.
In nato bo lep pogreb.

Od leta 1942 do 1943 je Kajuh v ljubljanski ilegali, kjer piše rahle ljubezenske pesmi, ki so pa vse prepojene z domovinsko, partizansko ljubeznijo.

Partizansko obdobje njegovo pa obsega le kratek čas od avgusta 1943 do februarja 1944. Takrat je izšla v ilegali tudi njegova ciklostilna zbirka pesmi.

Če je v ljubljanski ilegali spesnil največ pesmi in najnežnejših, je pa v dobi borbe spesnil najgloblje, posebno med nemško ofenzivo 1943 labodjo pesem „V slovenskih vaseh“.

Strašna obtožba so tudi njegove pesmi za „Okupacije“, katerim je postavil za geslo Can-karjeve besede: NAŠE VELIKO JUTRO JE

BLIZU, v lice nam diha rosna zarja njegova.
V pe mi „V mestu“ nam tako prikazuje okupacijo:

Vse odtelej, ko so gospodje
kot dekle počestno
domovino nam prodali,
vse odtelej
je treba na ukaz zapeti...
Glej,
kako blešče se pruski bajoneti.

Zdaj lahko še-le zaslutimo lepoto novega sveta, svobodo samo, ki je svet brez vojsk in brez solza! V tem svetu ni več prostora za kralje Matjaže:

Matjaž ne bo nikoli vstal,
ne more, ker ga ni!
Matjaž sem jaz,
Matjaž si ti,
smo mi in ste vi vsi.
kar nas malih je, zatiranih ljudi.

Nekaj svojevrstnega v slovenskem slovstvu je ciklus njegovih pesmi, ki jih imenuje „Ljubezenske“. Tu je zavrzel vsako osladnost ter se ves prepojil s trpečim ljudstvom. In ljubljeno dekle pozove, naj stopi ž njim na grobove onih talcev, ki so padli za svobodo. Predivno zazvenijo tedaj njegovi verzi, preprosto v dna duše segajoče:

Bosa pojdiva, dekle, obsorej,
bosa pojdiva prek zemlje trpeče,
sredi razsanjanih češnjavih vej
sežem ti nežno v dlani koprneče.
Beli so, beli so češnje cvetovi,
temni, pretemni so talcev grobovi.
Kakor ponosni galebi nad vodo,
tako so pali za našo svobodo.

V njegovi labodji pesmi „V slovenskih vaseh“ se še enkrat ozre v razvaline, požgane domove slovenske domovine.

V zarjo svobode pa ne neha verovati in v zmago, slavo in lepo bodočnost:

Kmalu vel bom po slovenski zemlji,
pel bom, vriskal od veselja,
in junaški partizan bo z nagljem okrasil
lase dekletu.

Vse drugače, lepše bo takrat na svetu.

(Bohun)

ZLOČINI OBTOŽUJEJO:

Pekel v Treblinki

I.

Na vzhod od Varšave se ob Zapadnem Bugu razprostira široko peščeno in močvirno ozemlje, delno pokrito s smrekovimi in listnatimi gozdovi. Pokrajina je pusta in žalostna, le redkokeje vidiš kako vas. Pešci in vozovi se najraje izognejo njenim ozkim in peščenim cestam, kjer se človeška noga kar pogreza, a kolesa se vdirajo vse do osi.

Majhna železniška postaja, Treblinka po imenu, leži ob zakotni progi, ki se odcepi pri Siedlecu, kakih šestdeset kilometrov od Varšave, nedaleč od postaje Malkinje, kjer se križajo železniške proge, ki vodijo iz Varšave, Bialystoka, Siedleca in Lomže.

Verjetno je, da so mnogi izmed jetnikov, ki so jih l. 1942. pripeljali v Treblinko, že kdaj v mirnih časih potovali tod mimo. Stojč na hodniku svojega vagona je ta ali oni z raztresenim pogledom begal po dolgočasni krajini — smreke, peske, pesek in smreke, vres, grmičevje, turobna kolodvorska poslopja, železniška križišča. Nemara je pogled kakega popotnika od samega dolgega časa bliskovito šinil tja proti preseki, ki se je zarezala v smrekov gozd. Ta proga vodi v neko peščenico, od koder so spravljali pesek za industrijsko rabo in za stavbe.

Peščenica leži štiri kilometre od postaje na praznem svetu, ki ga z vseh strani obdaja smrekov gozd. Zemlja je suha in nerodovitna, kmetje je sploh ne obdelujejo. Prazen svet je ostal še nadalje prazen. Tla so ponekod pokrita z mahom, tu in tam moli kvišku kaka suhljata smreka. Samo po naključju preleti ta prostor vrana ali pisana, čopasta smrdokavra. Ta pusta tla so torej izbrali z odobritvijo „Reichsführerja SS“ Heinricha Himmlerja, da postavijo na njih tako svetovno morišče, da njemu enakega ni videl človeški rod vse od barbarskih časov do naših krutih dni. Tu so SS-ovci zgradili mučnilnico, ki je po svojih strahotah prekosila Sobibor, Majdanek, Belžec in Osviecim.

V Treblinki je bilo dvoje taborišč. Taborišče št. 1 — delovno ali kazensko taborišče — je stalo v bližini peščenice, nedaleč od roba tega gozda. Bilo je eno izmed običajnih taborišč, kakršnih je Gestapo ustanovila na tisoče v zasedenih deželah na vzhodu. Nastalo je l. 1941. V njem so se razodevale značilne poteze nemškega narodnega značaja, kajpak zmaličene v ogledalu hitlerjevskega režima. Tako bolnik v napadu vročnice ugleda misli in želje, ki so ga navdajale pred boleznijo, vendar strahotno spačene od svojih blodenj. Tako blaznež v svoji norosti obrne narobe vso logiko in vse ideje duševno zdravega človeka. Tako zločinec, ki hoče zadeti z udarcem kladiiva svojo žrtev prav pri korenju nosa, združuje z izkušeno spretnostjo, zanesljivim očesom in s pestjo dobrega kovača hladnokrvnost bitja, ki nima v sebi nič več človeškega.

Gospodarnost, red, varčnost, vprav pretirano natančna snažnost — vse te lastnosti, ki jih kažejo Nemci, pač niso vredne graje. Uporabimo jih v kmetijstvu, v industriji, pa bodo obrodile dober sad. Toda hitlerizem je prenesel te lastnosti v zločine zoper človeško dostojanstvo in rajhovski SS-ovec je postopal v poljskem delovnem taborišču tako, kakor bi bil imel opravka z zeljnatimi glavami ali s krompirjem.

Površina taborišča je bila pravokotno razdeljena, barake so se vrstile v natančni, z merilno vrvojo določeni črti, steze so bile posute s peskom in ob robu zasajene z mladimi brezami. Napravili so betonske mlake za perutnino, pa tudi za pranje perila in pri teh niso pozabili na stopnice, da olajšajo dostop. Okrog poslopij za nemško osebje si videl vzorno pekarno, brivnico, garažo, skladišča, bencinsko postajo, nad katero je stala steklena krogla. Tako nekako, po istem vzorcu, so postavili taborišča v Lublinu in Majdanku in še nšteta druga na Vzhodnem Poljskem, ker so si Gestapo in SS napravili načrt, da ostanejo tu kar se dá dolgo. Organizacijsko podlago so tvorile v vseh teh taboriščih znane nemške lastnosti: natančnost, drobna preračunljivost, pedantičen čut za red, ljubezen do urnikov in do shem, ki so jih izdelali do najmanjših nadrobnosti.

Nekatere internirance so pošiljali v delovno taborišče samo za določeno razdobje, včasih celo za malo časa: za štiri, pet ali šest mesecev. Bili so to Poljaki, ki so kakor koli prišli navzkriž z zakoni Generalnega gouvvernementa; njihovi prekrški so bili kajpak neznamni, zakaj težje prekrške so kaznovali s

smrtjo. Zadostovala je majhna denunciacija ali zgolj obrekovanje, beseda, ki jo je bil kdo po nepazljivosti izrekel na ulici, ali če ni kdo izročil vsega, kar je bilo zaukazano, priprege ali konja. Sem so prihajala dekleta, ki so zavrnila ljubezenske ponudbe kakega podjetnega SS-ovca; ne sabotaža pri delu v tovarni, marveč sum, da bi mogel storiti sabotažo — vse to je privedlo v kazensko taborišče stotine in tisoče Poljakov: delavcev, kmetov, izobražencev, mož, deklet, starcev, doraščajočih otrok, pa tudi mater. Skozi to taborišče je šlo približno petdeset tisoč oseb. Žide so zaprli vanj samo tedaj, če so bili odlični rokodelci: peki, čevljarji, umetni mizarji, zidarji, krojači. Tu so bile delavnice vseh vrst, med njimi tudi tovarna pohištva, ki je pošiljala svoje izdelke: naslanjače, mize in stolce generalnemu štabu nemške vojske.

Taborišče št. 1 je poslovalo od jeseni 1941 do 23. julija 1944. Bilo je docela likvidirano šele v trenutku, ko je iz daljave odmevalo grmenje sovjetskih topov.

Dne 23. julija navsezgodaj so se stražniki in SS-ovci upijali z žganjem, da bi si olili več poguma; začeli so namreč taborišče likvidirati. Proti večeru so že bili vsi interniranci ubiti in pokopani. Umetni mizar Maks Levit iz Varšave se je kakor po čudežu rešil; bil je samo ranjen in je vse do noči ležal pod trupli svojih tovarišev, potlej pa se je izplazil v gozd in pobegnil. Pripovedoval je, da je ležal med mrličmi slišal peti tridesetorico mladeničev; preden so jih ustrelili, so zapeli pesem „Široka je moja rodna dežela“. Slišal je nekega dečka, ki je zavalil: „Stalin nas bo maščeval!“ Slišal je vodjo teh mladostnikov, ljubljence vsega taborišča, malega Leiba, ki se je zgrudil čezenj v jamo, potlej pa se dvignil in dejal: „Gospod stražnik me ni zadel, prosim vas, gospod, ustrelite še enkrat, še enkrat!“

Danes poznamo vse nadrobnosti o redu, ki je veljal v tem delovnem taborišču: številni Poljaki in Poljakinja, ki so iz taborišča št. 1 ušli ali pa bili odpuščeni, ko jim je potekla njih kazen, so nam dali o življenju v njem zadosti podatkov. Vemo, kaj je pomenilo delo v peščenici in da so tiste, ki niso dosegli normiranega viška kratko in malo vrgli z visokega pobočja v globel; vemo nadalje, kakšni so bili obroki jedi: 170 do 200 gramov kruha in liter vodene juhe, ki ni zaslužila imena juhe; vemo, da so umirali ljudje od onemoglosti in da so internirance, ki so otekali zaradi gladi, prepeljali na samokolnici onkraj ograje z bodečo žico in jih tam usmrtili s strelji iz puške. Takisto poznamo divjaške orgije, ki so se jim vdajali Nemci; vemo, da so dekleta najprej posilili, nato pa ustrelili; vemo, da so metali ljudi s šest metrov visokega stolpca. Znano nam je, da si je pijana tolpa Nemcev izbrala ponoči deset do petnajst internirancev in poskušala na njih razne načine usmrčevanja; tako so merili svojim žrtvam naravnost v srce, v tilnik, v oko, v sence in v usta. Poznamo imena SS-ovcev tega taborišča, njihov značaj, njihove posebnosti. Poznamo taboriščnega ravnatelja, nizozemskega Nemca van Eypena, razuzdanega in nenasitnega morilca, ljubitelja dobrih konj in njihovih dirk. Poznamo mladega Stumpfa, debelca, ki ga je vselej, kadar je ubijal kakega internirance ali prisostvoval usmrčitvi, popadel tak smeh, da se je kar tresel. Nadeli so mu ime „Smejoča se smrt“. Zadnji, ki je bil slišal njegov smeh, je bil Maks Levit, namreč dne 23. julija 1944, ko so stražniki na Stumpfovo povelje streljali mladeniče. Ranjeni Levit je ležal takrat na dnu mrliške jame. Poznamo nadalje samookega Nemca iz Odeše Sviderskega, ki so mu vzdali naziv „mojster kladiiva“. Bil je na glasu kot neprekosljivo strokovnjak v „mrzlem“ ubijanju; prav on je bil tisti, ki je v nekaj minutah usmrtil s kladivom petnajst otrok, starih osem do trinajst let, to pa zato, ker niso zmogli zaukazanega dela. Poznamo suhljatega SS-ovca Preifija; ta je bil podoben ciganu in so mu vzdali ime „Stari“. Bil je mrzek in malobeseden človek. Svojo otožnost si je preganjal tako, da je pri posodah za smeti prežal na internirance, ki so na skrivaj prihajali brskati po smeteh, iskaje krompirjevih olupkov; zasačene je prisilil, da so odprli usta in jih je nato ustrelil v usta.

Poznamo imeni poklicnih morilcev Schwarza in Ledekeja. Ta dvojica se je zabavala tako, da sta streljala internirance, ki so v mraku prihajali z dela. Ustrelila sta vsak dan dvajset, trideset ali štirideset oseb.

(Se nadaljuje)

MIRKO FLISLER: Zviti založniki

Nenavadno cenim načelne starše.

Takšen je tudi Matija, in ko je nekega dne ugotovil, da njegov sinček, z napeto pozornostjo prebira roman v snopičih »Krvava gusarska petorka«, mu branja ni prepovedal, kajti administrativni ukazi v takem primeru navadno ne pomagajo.

Odločil se je, da bo začel pri samem vrhu, da bo obiskal založnike tega romana in z njimi podrobno pretresel krvavi gusarski in pedagoški problem.

Na zaglavju snopiča je prebral, da »Krvavo gusarsko petorko« izdaja »Vseved«, tedenska revija za znanstvena, kulturna, fizikalna in športna vprašanja.

— Saj ta revija ima povsem plemenite cilje — je dejal Matija. — Kateri vrag jih je nagnal v gusarske vode?

— Ali sem prav prišel — je vprašal — v uredništvo revije za znanost, kulturo, fiziko, kemijo in šport?

— A? — so rekli začudeno. — Mislite morda na »Vseved«?

— Prav na to revijo.

— Hm. Tovariš, malce ste se zakasnil. Razen če ste prišli poravnat dolžno naročnino.

— Zakaj naj bi zakasnil, če smem vprašati?

— Zato, ker revija že dve leti ne izhaja. Izdihnila je pod pritiskom finančne slabosti. Škoda za tako lepo revijo! Pomislite, samo na to, kaj vse se je zgodilo na področju znanosti, kulture, fizike, kemije in športa v tem ogromnem časovnem presledku, a mi tega nismo mogli registrirati. Človek bi se najraje zjokal.

— Solze tu nič ne hasnejo — je hladno-krvno pripomnil Matija. — Toda mene zanima nekaj drugega. Bral sem, da roman v snopičih »Krvava gusarska petorka« izdaja ravno revija »Vseved«.

— To drži, do neke mere. Ostalo je namreč podjetje. Podjetje ni pasja figa, da bi ga lahko kar tako čez noč likvidirali. Če je še izhajala revija, smo se reševali iz finančnih škripcev s tem, da smo pri-

čeli izdajati ugledni roman v snopičih »Mačja krčma, zatočišče morilcev«. Prav gotovo ste ga z užitkom prebrali. Naše finančno stanje se je vidno popravilo, samo nesreča je bila v tem, da malo je »Mačja krčma« ugrabila še tiste maloštevilne bralce »Vseveda«. Po »Mačji krčmi« smo morali izdati roman »Crknjena riba v žepu krvnika«, nakar je revija popolnoma zamrla.

Toda v resnici še nismo vrgli puške v koruzo. Tu pa tam nameravamo vseeno nadaljevati z izdajo revije. Medtem zbiramo finančna sredstva.

— Vse to je lepo — je dejal Matija — toda kakšno zvezo ima »Vseved« s »Crknjeno ribo«?

— »Crknjena riba« res ne obravnava vprašanja znanosti, kulture, fizike, kemije in športa — toda kdo naj bi imenoval podjetje »Crknjena riba« ali »Krvava gusarska petorka«?

— Toda načela, pedagogika, tovariši! Ali veste, da moj rodni sin požira to ceno literaturo in da moram to nekako preprečiti!

— Ni potrebno — so mu odgovorili gusarski založniki z učeno in plemenito firmo. — Ne bo več dolgo požiral tega gusarskega čtiva. Roman je namreč pred zaključkom. Zdaj pripravljamo novo senzacijo. »Mračni ljubimec lady Rockfor«.

— Toda... moj sin...

— Menda ne želite, da bi vaš otrok veroval v štorke? To nasprotuje ciljem našega založniškega podjetja. Ne imenujemo se zamen »Vseved«.

Matija je vzdignil roke v znak predaje.

Pravzaprav ideja ni slaba. Če se bom nekoč še sam odločil, da bom napisal kakšen zajeten roman v snopičih bom najprej zvito osnoval kakšno učeno revijo, ki bo v naglici propadla.

— Toda — potem bom imel podjetje in firmo...

Iz hrvaščine D. M.

Notranja politika pod vplivom zunanje-političnih dogodkov

Na avstrijsko notranjo politiko v zadnjem času zelo močno vplivajo tudi zunanje-politični dogodki, posebno taki, ki za našo državo niso preveč ugodni. Na eni strani je gotovo aktivnost sprožila naj-novejše zadržanje Italije v južnotirolskem vprašanju, na drugi strani pa ni ostalo brez posledic odklonilno stališče Zahodne Nemčije v vprašanju odškodnine, čemur se je pridružilo še ameriško izsiljevanje v obliki protipravnega zadrževanja lepih denarcev (govori se o celi milijardi šilingov), ki bi jih morala Avstrija dobiti iz tako imenovane ameriške pomoči.

Temu zadnjemu vprašanju je precej važnosti posvetil tudi kancler Raab v svojem govoru po radiu, kjer je dejal, da zadrževanje tega denarja usodno vpliva na avstrijsko gospodarstvo in je tej okolnosti treba pripisati tudi dejstvo, da je bilo letos januarja 15.000 brezposelnih več kot pred enim letom, ker vsled pomanjkanja sredstev ni mogoče izvesti načrtovanih del. Kancler je izrazil mnenje, da se niti ne čudi, če Amerika tega denarja noče izplačati, ker tudi Avstrija še ni izpolnila obveznosti, ki jih je v zvezi z državno pogodbo prevzela s podpisom tako imenovanega dunajskega memoranduma. Ta memorandum v bistvu ni nič drugega kot pa tajna pogodba med Avstrijo in zahodnimi silami, v kateri se je Avstrija obvezala, da bo zahodnim državam vrnila odnosno v gotovi obliki odkupila določeno število podjetij (zlasti gre za naftna ležišča in naprave), dočim se je v javnosti vedno govorilo le o širokogrudnosti Zahoda, ki da od Avstrije ne zahteva nobene odškodnine. Ta neodkritost se zdaj bridko maščuje, ko Amerika vztraja na ureditvi tega problema in se pri tem tudi ne ustavi pred navadnim izsiljevanjem.

Dejstvo je, da bo morala Avstrija prej

ali slej tudi tukaj najti rešitev, kakor bo treba sploh urediti razne obveznosti v zvezi z državno pogodbo, ki jih je kancler navedel s skupno 10 milijardami šilingov. V tej zvezi je spregovoril tudi o odškodnini osebam, ki so bile zasledovane iz rasnih ali političnih vzrokov, vendar je iz njegovih izjav razvidno, da v prvi vrsti misli na oškodovance, ki danes niso več avstrijski državljani. Vsekakor pa bo morala država tukaj upoštevati tudi in predvsem domačine, saj je še mnogo ti-sočev žrtev, ki so doslej bile deležne le malenkostne odškodnine ali pa so jih sploh enostavno prezrli (da omenimo samo slovenske izseljence, ki jih tudi v tem oziru smatrajo za državljane druge vrste).

Poleg teh problemov, ki so več ali manj povezani z zunanjo politiko, pa so na dnevnem redu tudi številna druga vprašanja. O nekaterih razpravljajo v posebnih pododbirih, kjer pa očitno ni opaziti posebnega napredka, čeprav gre le za stvari, o katerih se pogajanja nadaljujejo tudi v odsotnosti vacekanclerja Pittermanna. Med njegovim bivanjem v Ameriki je na nekem socialističnem zborovanju govoril o SPÖ-programu minister za pravosodstvo dr. Tschadek, ki je zavzel stališče zlasti do vprašanja cerkve in politike. Poudaril je, da mora biti vera od-nosno cerkev strogo ločena od države in politike, ker ne gre, da bi jo politična stranka (v mislih je imel ÖVP, kateri je katoliška cerkev pri vsakih volitvah stala ob strani in je celovski škof tudi v letošnjem pastirskem listu že dajal tozadevne smernice — op. ured.) zlorabljala v svoje politične namene.

Splošna odločitve glede prihodnjih volitev pa bo, kakor poudarjajo v političnih krogih, padla šele po povratku vicekanclerja Pettermanna iz Amerike.

Zopet se pojavlja epidemija gripe

Tekom februarja je število obolelih zaradi gripe močno naraslo. Zdravniki opažajo, da je epidemija gripe lažjega značaja in ni povsem podobna gripi iz leta 1958, ki so jo kratko nazivali azijska gripa. Znaki nove gripe so, da zanjo obolijo predvsem otroci in da se pojavi nenadoma, tako da so pogostoma naenkrat bolni vsi otroci enega razreda. Doslej še ni nobenega vzroka za razburjanje. Priporoča pa se, da se da mladini čim več vitaminov C — sadja, bodisi jabolk, limon in pomaranč.

Gripa pa ni razširjena samo v Avstriji marveč je, kakor poroča svetovna zdravstvena organizacija WHO, razširjena po

vsej Evropi. Gripa nima povsod značaja široke epidemije in se je tokrat omejila na običajno sezonsko obolenje.

Samo v Veliki Britaniji in Sovjetski zvezi so zaznamovali pojav virusa azijske gripe. Do obolenj je prišlo v različnih mestih, ki so močno oddaljena, drugo od drugega. V Veliki Britaniji je bilo januarja 183 smrtnih slučajev zaradi gripe, lani januarja pa jih je umrlo preko 1000.

V drugih krajih Evrope so zabeležili samo lažja obolenja, ki običajno trajajo 4 dni. Tudi pri lažjih pojavih gripe je treba biti oprezen ter paziti, da se bolnik ne prehladi, ker utegnejo sicer nastopiti komplikacije in vnetje pljuč, kar je pogosto lahko usodno za bolnika.

Velikansko zanimanje za televizijo v Avstriji

V zadnjih letih je televizija močno osvojila svet in na milijone je že televizijskih aparatov v svetu. Pa ne samo drugod številno televizijskih aparatov narašča, marveč tudi pri nas v Avstriji jih je vedno več. Posebno velikanski je bil prirastek januarja letos, ko je bilo v enem mesecu prijavljenih skoraj 10.000 novih aparatov. Ta velikanski skok v enem mesecu je še tem bolj presenetljiv, če upoštevamo, da je bilo na primer v Švici v istem obdobju prijavljenih le 2393 novih aparatov. Računajo, da je sedaj v vsej Avstriji skupaj nad 60.000 televizijskih sprejemnikov — 1. februarja je bilo prijavljenih že

59.171 aparatov. V Švici znaša njih skupno število okoli 53.000. Z izgradnjo televizijske mreže se v vsej državi izboljšava televizijski sprejem in tudi vedno nova področja dobivajo relejne postaje. Pričakovati je, da se bo število televizijskih naročnikov v letošnjem letu pri nas še močno povečalo.

KINO Ziegler v Železni Kapli

predvaja v nedeljo, 1. marca 1959, ob 11.00 uri slovenski umetniški film

Tri zgodbe

Motorizacija v Jugoslaviji

Konec lanskega septembra je bilo v Jugoslaviji registriranih 28.259 osebnih avtomobilov. Državne ustanove so jih imele 6327, gospodarske organizacije in združenja 9001, privatniki pa 11.929. Leta 1938 je bilo v Jugoslaviji 13.560 osebnih avtomobilov. Med vojno jih je bilo veliko uničenih, tako da jih je bilo leta 1946 v celi državi samo nekaj nad 6 tisoč. Število avtomobilov se je pričelo naglo dvigati leta 1957, ko jih je bilo registriranih 21.570.

Tudi število motornih koles se je zelo

povečalo. Pred vojno so jih šteli okoli 8000, ob koncu lanskega leta pa 37.649. Samo lani je bilo registriranih več ko 13 tisoč novih motornih koles. Okoli 33.000 motornih koles je last zasebnikov.

Najgloblja vrtina na svetu

Ob ustju velikanske ameriške reke Mississippi so izvrtali najglobljo vrtino na svetu, to je 6880,5 metra pod morsk gladino.

RADIO CELOVEC

Poročila dnevno: I. program: — 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 17.00, 20.00, 22.00. II. program: — 6.00, 7.00, 8.00, 13.00, 17.00, 19.00, 22.00, 23.00.

Vsakodnevne oddaje: I. program: — 5.55 Oddaja za kmete — 6.00 Vedri zvoki — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 7.55 Gospodarska poročila in delovni trg — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinski magazin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 12.03 Pestro mešano — 13.00 Opoldanski koncert.

Sobota, 21. februar:

I. program: 8.00 Lepo obnašanje in popevke — 8.45 Širni pisani svet — 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca (slov.) — 14.00 Pozdrav nate — 15.00 Za samotne in bolne — 15.30 Z vseh dolin zveni — 16.20 Mladinska oddaja — 16.45 Iz parlamenta — 17.10 Venček melodij — 20.30 Mala večerna melodija — 21.00 Quiz za 100.000 šilingov.

II. program: 8.20 Glasba na tekočem traku — 9.15 Dopoldanska glasba — 11.00 Veselo in zadovoljno — 14.45 Tehnični pregled — 15.00 Mladinski koncert — 19.20 Oddaja zveznega kanclerja — 19.35 Operni koncert.

Nedelja, 22. februar:

I. program: 6.10 Vesele melodije — 7.30 S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo (slov.) — 9.00 Veseli nedeljski zvoki — 11.30 Veselo petje veselo igranje — 14.30 Pozdrav nate — 17.45 Zveneči globus — 19.00 Šport — 20.10 „Zamujena sreča“, igra.

II. program: 7.05 Godba na pihala — 11.00 Orkestralni koncert — 15.00 Operetni koncert — 16.00 Ritmi v duru in molu — 20.00 Bilo je nekoč...

Ponedeljek, 23. februar:

I. program: 8.00 Operni koncert — 8.45 Zapiski iz domovine — 14.00 Poročila, objave. Za našo vas (slov.) — 17.10 Popoldanski koncert — 17.55 Za ženo in družino (slov.) — 20.15 Fatty George s svojimi solisti.

II. program: 8.20 Glasba na tekočem traku — 16.30 Muzikalični vzorci — 17.15 Znanje za vse — 17.55 Za dobro voljo — 20.00 Spomin na Haydna.

RADIO PROGRAM

Torek, 24. februar:

I. program: 8.00 Domači koledar — 8.45 Se počutite stare? — 14.00 Poročila, objave. Rdeče-rumeno-zeleno (slov.) — 16.00 Godba na pihala — 17.10 Fifty-fifty — 20.15 Orkestralni koncert.

II. program: 8.20 Glasbeni spored — 16.00 Oddaja za žene — 16.30 Za vesel popoldan — 17.55 Zabavni koncert — 20.00 Pisan večer — 21.00 Štirje proti štirim.

Sreda, 25. februar:

I. program: 8.00 Pesmi in povesti iz Koroške — 8.45 Iz ženskega sveta — 14.00 Poročila, objave. Kar želite, zaigramo (slov.) — 17.10 Popoldanski koncert — 20.15 Zivljenje polno glasbe — Harald Banter.

II. program: 8.20 Pester glasbeni spored — 15.30 Mali ansambli — 16.30 Za naše male — 17.10 Kulturna poročila — 17.55 Pisan spored — 19.30 „Valček torerov“, slušna igra — 21.00 Pozdravi iz Linza.

Četrtek, 26. februar:

I. program: 8.00 Operetni koncert — 14.00 Poročila, objave. Iz koroške književne delavnice: Kuchling Anton (slov.) — 17.15 Pisan šopek melodij — 18.00 Oddaja za kmete — 18.30 Mladina v poklicu — 20.15 Povest o Vrbskem jezeru — 21.00 Zveneča alpska dežela.

II. program: 8.10 Glasbeni spored — 15.30 Filmske melodije — 16.00 Oddaja za žene — 16.30 Vesele melodije — 17.55 Zabavni koncert — 20.00 Sanjave melodije — 20.30 Umetnost, biti poročen.

Petek, 27. februar:

I. program: 8.00 Orkestralni koncert — 14.00 Poročila, objave. Dežela gora, dežela pesmi (Tirolska — slov.) — 16.00 Popevke brez teksta — 17.10 Popoldanski koncert — 17.55 Povesti in zgodbe iz Koroške — 19.00 Zgrabi srečo — 20.15 „Mladinsko sodišče“ I. del: „Georg Passoldt“, slušna igra.

II. program: 8.20 Glasba na tekočem traku — 13.20 Avstrijsko smučarsko prvenstvo 1959 v Kitzbühelu — 15.20 Srečanje popoldne — 17.10 Kulturna poročila — 17.15 Znanje za vse — 20.00 Operetni venček — 21.15 Lepe melodije — lepi glasovi.

Televizijski program:

Stalna oddaja: 20.00 Čas v sliki.

Sobota, 21. 2.: 20.15 „Maske...“ — 20.50 „Pri pozivu — umor“, igra.

Nedelja, 22. 2.: 17.00 Za mladino — 19.30 Družina Letner — 20.00 Prenos iz Volksteatra: „Moj najljubši prijatelj“.

Ponedeljek, 23. 2.: 19.30 Da in ne. Zabavni quiz — 20.30 V 30 minutah okoli Julese Verna.

Sreda, 25. 2.: 17.30 „Svet ledenih velikarov“ — 20.15 Stara glasba v novi luči — 20.35 „Poslednji strel“ — življenska zgodba iz bavorskih gora.

Četrtek, 26. 2.: 20.15 „Razbojniki“ — 22.45 Hokej na ledu: Kanada — Italija (Prenos iz Cortine).

Petek, 27. 2.: 19.30 „Junak enega dne“, film — 20.15 Variete — variete.

RADIO LJUBLJANA

Poročila dnevno: 5.05, 6.00, 7.00, 13.00, 15.00, 17.00, 22.00.

Sobota, 21. februar:

5.00 Za dobro jutro — 8.05 Mladina poje — 10.10 Pesmi in plesi tujih narodov — 10.35 Zabavne melodije — 11.00 Arije, ki so osvojile svet — 12.15 Kmečka univerza — 12.40 Napevi izpod zelenega Pohorja — 14.30 Voščila — 15.40 S knjižnega trga — 16.30 Vedre melodije — 18.00 Jezikovni pogovori — 18.45 Okno v svet — 20.00 Pokaži, kaj znaš.

Nedelja, 22. februar:

6.00 Veder nedeljski pozdrav — 7.35 Vedri zvoki — 8.00 „Razbojnika Fric in Frace“, igra — 9.00 Zabavna matineja — 9.40 Narodne in ponarodele pesmi — 10.30 Javna oddaja operne glasbe — 12.00 Voščila — 13.30 Za našo vas — 14.15 Voščila — 15.25 Zabavne melodije — 16.45 Nekaj narodnih — 17.06 Majhni zabavni ansambli — 20.00 Halo, halo — izberite popevko.

Ponedeljek, 23. februar:

5.00 Jutranje melodije — 9.00 Pisani zvoki z Dravskega polja — 11.35 Filmske melo-

dije — 12.00 Pesmi velikih mojstrov — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Igra Tončkov kvintet — 13.45 Poje LKZ — 15.40 Iz domače književnosti — 16.00 V svetu opernih melodij — 18.15 Poje moški vokalni oktet — 20.00 Zabavna glasba.

Torek, 24. februar:

5.00 Pisan jutranji spored — 9.00 Arije iz italijanskih oper — 9.40 Domače polke in valčki — 10.45 Za dom in žene — 11.00 S popevkami po svetu — 11.30 Oddaja za otroke — 12.15 Kmečka univerza — 12.25 Popevke in zabavni zvoki — 13.30 Igrajo Kranjski drvarji — 14.15 Zanimivosti — 14.30 Voščila — 16.00 Za glasbene ljubitelje — 18.00 Družinski pogovori — 20.00 Pesmi jugoslovanskih skladateljev.

Sreda, 25. februar:

5.00 Za dobro jutro — 8.05 Lahka glasba — 9.00 Jezikovni pogovori — 9.15 Narodne pesmi igra ansambel Srečka Dražil — 10.10 Popevke se vrstijo — 11.00 Poje zbor Moškrič — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.40 Igra Kmečka godba — 15.40 Novost na knjižni polici — 16.00 Koncert po željah — 17.10 Sestanek ob petih — 18.00 Kulturna kronika — 20.00 Wagner: „Lohengrün“, I. dej.

Četrtek, 26. februar:

5.00 Pisan spored za dobro jutro — 8.40 Potopisi in spomini — 9.25 Junaki iz Donizettijevih oper — 10.10 Poslušajmo Zgodovljine Kranjce — 10.30 Francoske popevke — 11.30 Oddaja za otroke — 12.15 Kmečka univerza — 12.25 Pozdrav iz Srbije — 13.55 Slovenske narodne — 14.30 Voščila — 16.00 Izbrali smo za vas — 17.10 Iz opernega sveta — 18.15 Zabavni potpourri — 20.00 Četrtek večer domačih pesmi in napevov.

Petek, 27. februar:

5.00 Jutranje melodije — 8.05 Odlomki iz opere „Štirje grobijani“ — 8.40 Od melodije do melodije — 11.00 Za dom in žene — 11.10 Narodne pesmi tujih narodov — 11.30 V tričetirinskem taktu — 12.15 Kmetijski nasveti — 13.30 Znani pevci — priljubljene popevke — 15.40 Iz svetovne književnosti — 17.10 Za mlade ljubitelje glasbe — 18.00 Radijski leksikon — 20.30 Mojstrska dela koncertne literature.